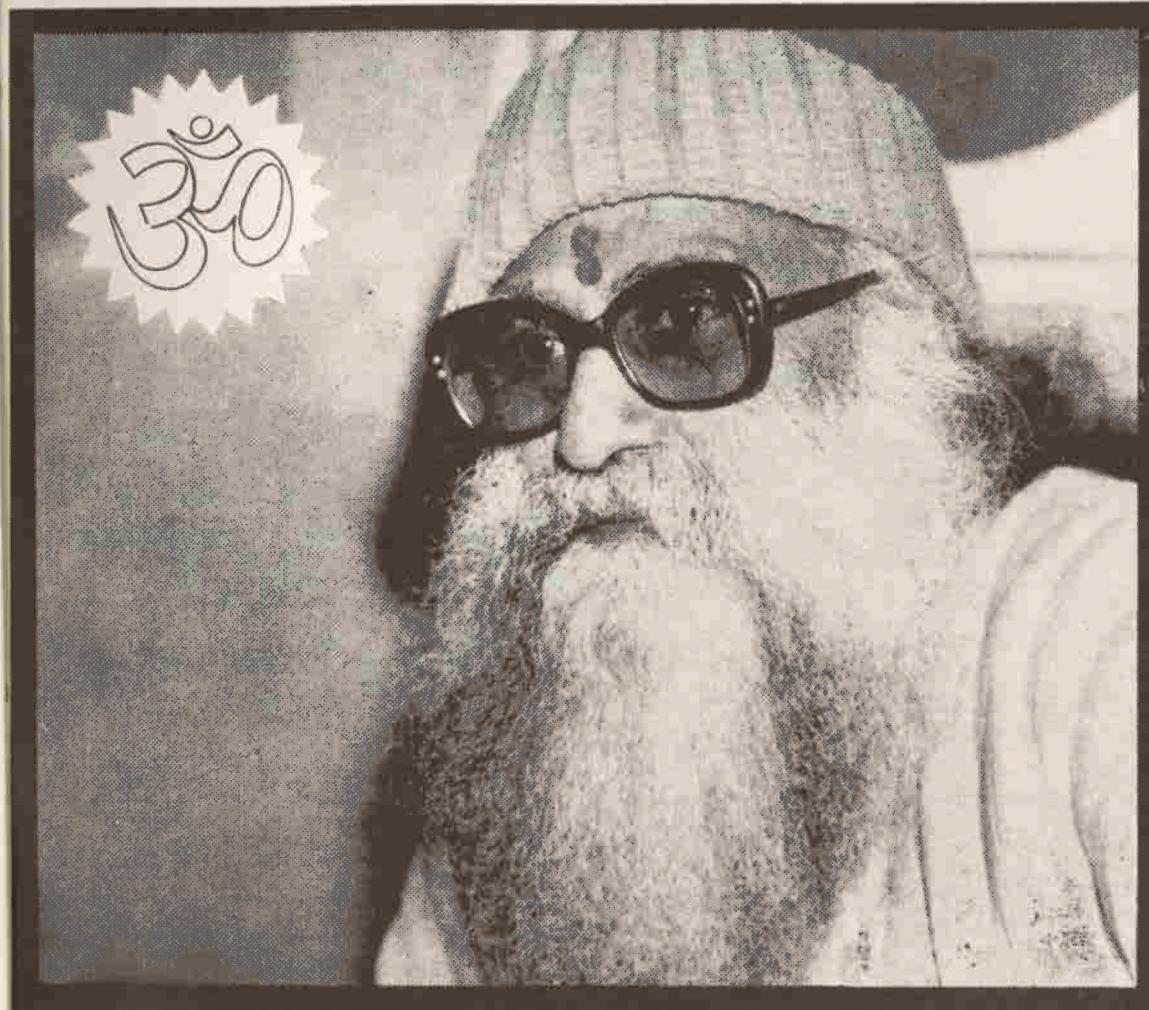

॥ तस्य वाचकः पणवः ॥

सत्संबरा

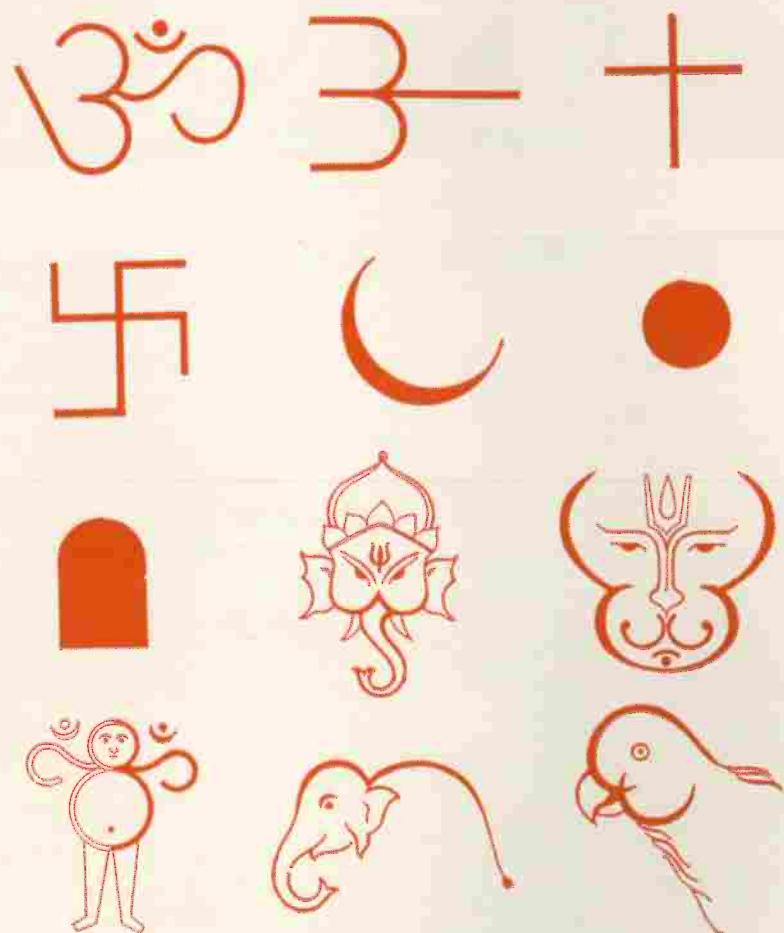
आत्मनो हिताय जगतः सुखाय

‘योग’ लिखा लावीओ, ‘लिखु’ जनी गुरुक्षार;

मुमुक्षु ज़र पामथे, सौनो मुजमां भाग।

: सर्वाकृति-दर्शक प्रणव-पट्ट :

त्रिशूल, क्रोस, स्वस्तिक, दूज, सितारा, बिंदु, शिवलिंग ईत्यादि की आकृतियाँ, आमाकृति के ही परिवर्तित - परिवर्धित स्वरूप हैं यह यहाँ दिखाया गया है। गणपतिजी, हनुमानजी, मनुष्य, पशु, पक्षी ईत्यादि की आकृति में भी कहाँ कहाँ आमाकृति के कुछ अंश दिखाई देता है यह चौड़ी रेखाओं से बताया गया है।

यह सारा प्रवन्न जिज्ञासा की तृप्ति और सात्त्विक आनंद के लिए किया गया है, वाद-विवाद के लिए नहीं।

ઝડ્ટ ત મભ રા

(ગુજરાતીમાં એટલે અનુભવધૂક્તા સત્યથી જરેલું)
(બહુજન હિતાય-બહુજન સુખાય)

અંક : ૨

વર્ષ : ૫

આનદ તંત્રી : નૈપદ વ્યાસ

તંત્રીસ્થાનેથી

મહુવિં પતંજલિએ પાતંજલ ચોગદર્શનના સમાધિપાહના ચોવીસથી છુંબીસમાં સૂત્રમાં ઈશ્વર વિષેની બોધગમ્ય વ્યાખ્યા આપી છે. અને સત્યાવીસમાં સૂત્રમાં કહું છે.
કે, - તસ્ય વાચક : પ્રણવ : - ઈશ્વર વિષેની જે વ્યાખ્યા કરી તેનો વાચક પ્રણવ-ઓમું છે.
આ તણું શાખના નાનકડા સૂત્રની ૫.૫. ગુરુહેવ શ્રી ચોગલિભુજુલુએ પોતાની આગવી
શૈલિમાં, અતિ વ્યાવહૃતિક તેમજ તાત્ત્વિક રીતે મૌલિક રંજૂઆત કરી છે. વાચકોને
રસભંગ ના યાય તે કારણુસર તમામ વાતોને આ જ અંકમાં સમાવી કેવાનો પ્રથતન
થયો છે. તેથી આ અંકને આપણે પ્રણવ-અંક કહીશું તો અયોજ્ય નહીં કેવાય.

: લવાજ મના દર :

વાર્ષિક સંભ્ય (ભારતમાં) રૂ. ૧૦-૦૦	
આજુવન સંભ્ય " ,	રૂ. ૨૦૦-૦૦
વાર્ષિક સંભ્ય (પરદેશમાં) ૭ ડાલર	
આજુવન સંભ્ય " ,	૨૦૦ ડાલર

૫. પૂ. ગુરુહેવ શ્રી ચોગલિભુજુલ
સાથેનાં સંસ્મરણેણું તથા પ્રેરક
પ્રસ્તાવો આવકાર્ય છે.

- તંત્રી

: લવાજમ મોકલવાનું સ્થળ :

(૧) ડૉ. સોમાલાઈ એ. પટેલ

૧-અ. પલિયાનગર, સેન્ટ એવિયર્સ હાઇસ્કૂલ
રોડ, નારણપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૩.

(૨) શ્રી નૈપદ સી. વ્યાસ

૩. ગંગાધર સોસાયટી, રામભાગ પાછળા,
મણીનગર, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૮.

સૂચના : લવાજમ ચેક દ્વારા અથવા મનીઓડર
દ્વારા "ઓ. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટ"ના નામે
મોકલવું, સાથે આપણું પૂર્કું નામ
અને સરનામું શુદ્ધ અકારોમાં લખી
મોકલવું.

* તા. ૪-૧૧-૮૮ (ચોમ જ્યાતિ) સુ. થીડજ, બારેન પાસે, સુંદર હાઇવે પર
ઉજવવાનું નિર્ધારિત છે.

* દેવહિવાળી નિમિત્તે તા. ૩૦-૧૧-૮૮ ને બદલે તા. ૨૭-૧૧-૮૮ ને રવિવારના રોજ
ગોવિંહપુરા (કડી) સુકામે ઉજવવાનું નિર્ધારિત છે.

[प. पू. ગુરુદેવ શ્રી યોગલિકૃજ રચિત 'મુખ્યા' પુસ્તકમાટી સામાર]

સુચના : આ અંકના લેખમાં જ્યાં જ્યાં "ઓઽમ" શાણ આવે ત્યાં ત્યાં 'મ' ને બેટે
'મ' (અદ્યા 'મ' વાંચવા વિનંતી) - તંત્રી

પતંજલિ મુનિએ યોગદર્શિનના સમાધિપાઠમાં અસ્ત્રપ્રશ્નાત યોગની પ્રામિના ત્રયું ઉપાય બતાવ્યા છે.

(૧) ભર પ્રત્યષ્ઠ - જન્મતાની વાચે એ જેને આ વિષેનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયેલું હોય છે. (૨) ઉપાય પ્રત્યષ્ઠ - ઉપાય-પ્રયત્ન દ્વારા આ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે એટબે કું ક્રાણ, વીર્ય, સ્મૃતિ, સંપ્રશ્નાત સમાધિ અને પ્રકા દ્વારા અસ્ત્રપ્રશ્નાત સમાધિ મળે છે. જીને ઉપાય છે ઈશર-શરસ્ત્રાગતિ; પરમાત્માની શરસ્ત્રાગતિ સ્વીકારવાથી પણ અસ્ત્રપ્રશ્નાત યોગની પ્રામિન થાય છે.

ઈશર વિષેની વ્યાખ્યા પતંજલિ મુનિએ સમાધિપાઠના ૨૪ થી ૨૮ સૂત્રોમાં આપ્યો છે. એ ઈશરની શરસ્ત્રાગતિ સ્વીકારવાની છે તે તે કેવા હોવા જેઈને ? યોવીસમાં સૂત્રમાં તેમણે કહ્યું કે, એ; કબેદી, કર્મ, કર્મફળ અને વાસનાથી અસ્ત્રબલ છે તેવું વિશેષ વેતન તે ઈશર છે. પચીયમાં સૂત્રમાં કહ્યું કે ઈશરમાં સંપૂર્ણ સર્વજ્ઞપદ્ધું રહેલું છે. છલ્લોસમું સૂત્ર ઈશર વિષેની વધુ માહિતી આપતા કહે છે કે ઈશર પૂર્વ-કાળના ગુરુઓના પણ ગુરુ છે અને તેમને કાળથી છેદીનેદી શકતા નથી. આ બધા એ સૂત્રો આપણે આગળના અડોમા વિસ્તારપૂર્વક સમજાયા. ઈશરનું નામ યુ છે તે હવે પછીના સત્યાવીસમાં સૂત્રમાં સમજશું.

તસ્ય વાચક: પ્રશ્નિ: ॥૨૭॥

ભાવાર્થ :- તે(ઈશર)નો વાચક પ્રશ્નિ (ઓઽમ) છે.

વિરતાર :- આપણા ગોમપરિવાર માટે તથા ઓમપરિવારના સાંકેં માટે અને આપણા સુવે માટે તથા તમામ જ્યો માટે સારી રીતે સમજવાનું અને

મુખ્યપણે જ્ઞાનમાં ઉત્તારવાનું આ સત્યાવીસમું સૂત્ર છે.

"તેનો વાચક પ્રશ્ન છે", તેનો વાચક એટબે કેનો ? ઉપર એ વસ્તુ સૂત્રોમાં કહેવામાં આવી રેવી વિશેષ-તાજો જેમાં છે તેનો. તેનું નામ પ્રશ્ન છે. હવે જ્યારે જ્યારે આપણે ઈશર વિષે વાતચીત કરવી હોય ત્યારે તે ઈશર વિષેની વાતચીતમાં આપણને સરળતા પડે અને સમજવામાં ચઢેલું જેને ગોટું દુંકું નામ રાખી દીધું પ્રશ્ન (ઓઽમ). જ્યારે જ્યારે ઈશર વિષે વાત કરવી હોય ત્યારે ત્યારે એ તેનું નામ રાખ્યું ના હોય તો વાતને ધાર્યો કંબાવલી પડે અને તેથી કાળ-સોએ થાય; તેના વિષેની વાત કરવી હોય ત્યારે ત્યારે એમ કહેલું પડે કે "જેનામાં ક્રોષ, કર્મ, કર્મફળ નથી અને એ વસ્તુ કાળના ગુરુઓના પણ ગુરુ છે, જેમનામાં સંપૂર્ણ સર્વજ્ઞપદ્ધું છે એ; તેની વાત હું કરી રહ્યો છું." જ્યારે જ્યારે તેમના વિષે વાત કરવી હોય ત્યારે ત્યારે તેમનું એક નામ રાખી દીધું હોય તો તે નામથી ચલેધન કરી શકાય. તે નામ બોલીએ ત્યારે આપણને ખરર પડે કે જેમનામાં ઉપરોક્ત ત્રિસૂત્રોળ સર્વ વિશેપતાઓ છે તેનું નામ આપણે બોલ્યા. જ્યારે જ્યારે આપણે ઈશર વિષે વાતચીત કરવી હોય ત્યારે 'ઓઽમ' એક બોલીએ એટબે આપણને ઉપરોક્ત વિશેપતાવાળી જતાનો બોલ્યા થાય. દુંકુટય નામ, આતું સુદુર અને સાર્વક નામ આપ્યો દીધું કું જેણો વાતચીત સરળતા પડે અને જોટો કાળતોએ ન થાય, અને ધાર્યો બધો બોલ્યા પ્રાપ્ત થાય. તેથી તેનું એક નામ રાખ્યું, એક દાઢાંતથી આ વાતને સમજશું.

મુંખઈ એ એક દુંકું નામ છે. એ એક જગ્યાનું

नाम छ. ते जग्यानुं जे कठि नाम चाखवामा न आप्युं होय अने क्यारेक आपसु मुंबर्ठि विपे कठि वातचीत करवी होय तो कठि रीते करी थकीमे? आपसु मित्र ने मुंबर्ठि जर्ह आवे अने अलीं आवी आपसुने मुंबर्ठि विपे वात करे अने तेनुं नाम ने 'मुंबर्ठि' एम न राख्युं होय तो ये जग्या विषेनी वातचीत केट्वी रीते करे? ते वातचीत करवा माटे तेने ते वात केट्वी अधी लंभाववी पडे! लेमके - भाई, तमे एक महिनाली देखाता नहोता, तो क्या गया हता? तो ये भाई आपसुने जवाब आपे के, "हुं अलीं जग्याने गयो हतो के ज्यां एक मोटो दरियो छे अने त्या धही मोटी मोटी लेटवो छे अने त्या विद्युतसी गाडीओ दोडे छे अने त्या एक गोडुं बांदर के; त्या आवी एक मोटी जग्या छे अने त्या आप्युं एक मोडुं जेवानुं स्थल छे अने ओ आटवा मोटा विस्तारमा परशेयेलुं छे; त्या गयो हतो एक महिनाली, तेथी अलीं छावर नहोतो." आम तेले इहेलुं पडे ने ते जग्यानुं कठि नाम न राख्युं मुंबर्ठि. आ जग्यानुं नाम राख्युं केदारेश्वर, ते जग्यानुं नाम राख्युं अमदावाद, अमदावाद कुलीओ एटवे सालणनारने, जावनारने अने बधाने खाल आवे के आ कठि जग्यानी वात करी. मुंबर्ठि क्युं एटवे खाल आप्यो के मुंबर्ठि. एटवे आ दूँकुं नाम आप्यो दीधुं. तो उपरनो ने त्रृषु सूत्रो अने ओ त्रृषु सूत्रोमा ईश्वरसी ने व्याख्या आप्यो, ईश्वरनुं ने वहूंन आप्युं तेनुं एक दूँकुं नाम आप्युं प्रसूत - ओम.

हवे ज्यारे ज्यारे आपसु ओम कुलीओ नारे आपसुने भवर पडे के ओम एटवे ईश्वर अने ईश्वर एटवे लेनामां कुवेच, कम्म, कम्महणे अने वासना नवी; लेनामा संपूर्ण सर्वक्षपाण्यं रहेलुं छे अने ने त्रृषु क्षणना गुरुओना पहुं गुरु छे; क्षण लेमनुं छेदन करी थकतो नवी लेनामा आवी विषे-

पताओ संबली थकती नवी ते कोई ईश्वर नवी, ईश्वर मात्र यों न छे अने लेनामा आ नवी न विषेपताओ छे.

ओमनुं उपर ने वहूंन करवामा आप्युं ते योगथाखना सूत्रोना आपारे अर्थु, ते ओमना रहस्योने वधु व्यापक अने व्याप्तारिक रीते समझो.

तीर्थप्राणुवोच्यारनी हित्य भलारा

योगथाखनो प्रारंभ करतो पहेवां वर वधते आपसु दीर्घ प्रसूतेच्यार करीजे छीजे. प्रसूतनी गलता केट्वी जबरदस्त छे ते योगना जिज्ञासुओ अहे छे. योगना जिज्ञासुओ भाटे ओमनी उपासना भताववामा आवी छे - करेवामा आवी छे. ओमना सार्थक उपथी विधो अने उपविधो टली ज्य छे. वली ओ ओममा, परमात्माजोपक्विपक्ष ने ने कठि छे ते सर्वे, धुपायेलुं छे - गोदवायेलुं छे; ते बधानो तेमा सामवेश वर्ह ज्य छे. ओम शब्द सिवाय बीज धारा बधा ईश्वराचक शब्दो छे परंतु ते बधा संकीर्ण अर्थवाणा छे. 'ओम' शब्दवी केटवा व्यापक अने उदार अर्थो व्यक्त वर्ह शक्ते छे एटवा अर्थो बीज कोईपलु शब्दवी व्यक्त वर्ह यक्ता नवी. तेथी ईश्वरसी उपासना ओम शब्दसी न करवानुं योगाभ्यासीने करेवामा आप्युं छे ते भराबर छे. ओमनो दीर्घ उत्थार करवाली शरीरमां धारा बधा रहस्यात्मक कंपतो अने स्पंदनो थाय छे.

ओममा त्रृषु अक्षरो आवेदा छे. 'अ', 'उ' अने 'म'; तेमा म अडवी छे. ए 'म' ने बोलती वधते वर्ने दोठने बंध करवा पडे छे अने बंध कर्त्ता पछी ने जालीजे नवी ते अडवा 'म' नो उत्थार भराबर थाय छे. पहुं लोऽ बंध करीने पछी जालीजे तो 'म' मा 'अ' लाली ज्य छे. 'म' वर्णनमा 'अ' स्वर लाली ज्वाली ते आज्ञा (म) वर्ह ज्य छे. दरेक वर्णनमा स्वर दोतो नोईजे. स्वरनी सहायता विना कोई वर्णननुं अस्तित्व न नवी. अने क्षण प्रगत करीजे तो अडवा न जाली थकीजे. 'अ'

સ્વરની સહાયતા વિના બંનગો ઉચ્ચાર ન કરી શકીએ. બધા જ બંનગો 'અ' ની સહાયતાથી જ બોલી શકીએ છીએ. તમામ વાણી સ્વરો અને બંનગોથી જ બનેલી છે. વાણી બેલવા માટે 'અ' ની જરૂર પડે છે. તેના વિના વાણી બોલી ન શકીએ આ રીતે નાણીનો મુજા આધાર છે, તે ઓમમાં આવતો 'અ'. અ ની આટલી મોટી મહત્વા છે. તો, ઓમ આ ગ્રંથ અ, ઉ અને મ અસરોનો બનેલી છે.

'મ' એમ બોલીએ છીએ ત્યારે બોલતો પહેલો હોઈને બંધ કરવા પડે છે. ઓમ... ઓમ... (હોઈ બંધ હોય તે સ્વિતિમા) તો તેમાં મ અહૃતી આવ્યો. પછી હોઈને બોલીએ અને બોલીએ તો મ મા મ આવી ગયો, આમા મ નો ઉચ્ચાર થયો. પરંતુ ને અહૃતી મ બોલવો હોય તો હોઈ બંધ જ રાખવા પડે.

અ, ઉ અને મ બોલતી વખતે જ્યારે હોઈ બેળા થાએ ત્યારે હોઈને બંધ રાખીને જ ધ્વનિને ચાલુ રાખીએ તો તે ધ્વનિથી (ગુંજારથી) મેરુદંડમાં એવો અલોકિક અને દિવ્ય રૂપદંનો થાય છે કે નેથી આરોગ્ય અને જ્ઞાનની પ્રાપ્તિમાં વાણી સહાયતા મળે છે. તેનાથી અતીનિદ્રય જ્ઞાન (ઈન્દ્રિયો દ્વારા જે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ નથી યાદ કરતી એવું જ્ઞાન) પ્રાપ્ત કરવા માટે જેવા અધિકારની જરૂર છે એવો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે. તેવો અધિકાર પ્રાપ્ત કરવા માટે સુપુભૂતિમાંના અમૃત કેન્દ્રો જગૃત થવા જરૂરીએ. ઓમના દીર્ઘ ઉચ્ચારથી તે કેન્દ્રોને ઉત્તોજિત કરી શકાય છે; તે કેન્દ્રોને ઉત્તોજિત કરી તેમાં જગૃતિ વાવી શકાય છે.

દીર્ઘ પ્રશ્નવોચ્ચારથી તે કેન્દ્રોમાં એવો અધિકાર આવે છે કે નેથી અતીનિદ્રય જ્ઞાનની પ્રાપ્તિમાં સહાયતા મળે છે. દીર્ઘ પ્રશ્નવોચ્ચાર વખતે, બંધ હોઈ મ નો ગુંજાર થતો હોય ત્યારે મેરુદંડ ઉપર આંગળી રાખીશું તો જ્વાલ આપયે કે તેમાં કેવી જરૂરજ્ઞાતી થઈ રહી છે, તેમાં કેવા કંપનો થઈ રહ્યા છે ! તે કંપનોથી મેરુદંડ ઉત્તોજિત થાય છે. મોગશાલમાં બોતેર કરેડ નારીઓનો જે ઉલ્લેખ છે તેમાં ઈડા,

પિગળા અને સુપુભૂતા એ ત્રણ મુખ્ય કહેલી છે. સુપુભૂતિમાં પણ વિત્તા, વજા અને પ્રકા નારી કે તે મુખ્ય છે. પ્રકા નારીમાં યદીને કુંડલિની મસ્તકમાં જાય છે. મૂલાધારમાં રહેલી કુંડલિની (સુપુભૂતિમાં) જગરણ થાય છે. કુંડલિની એટબે કુંડલિની પણ વળીને પહેલી હોય તે. એટબે કે જે શક્તિથી હળુ આપહુ કામ નથી બેસા તે જે અને નેરલી શક્તિમાં આપહુ કામ નથી તેતાં. નેરલી શક્તિ છે તેના અમૃત અંશને જ વાપરી રહ્યાં છીએ. બાકીની તો ઘણું બધી શક્તિ અમને અમને અમને અત પહેલી છે. અનામત પહેલી તે શક્તિ, તેના પણ ઉપયોગ કરી શકવો તેહું નામ કુંડલિની શક્તિનું જગરણ.

આમાં (આ શક્તિમાં) નથી તો કાઈ જગરણ કે નથી તો કાઈ લિધ, આ તો સ્થૂન શબ્દો છે; વાત-ચીતના સહારા માટે શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યા વિના ધૂટકો નથી. તેથી જગરણ અને સુખ શબ્દ વપરાયા છે. આમ તેના માટે 'કુંડલિની' તે મુખ્ય શબ્દ છે. કુંડલિની એટબે કે કુંડલિનીને પહેલી. આપણા જ્ઞાનમાં આપહુ જે કાઈ કરી રહ્યા છીએ તેમાં આપણામાં રહેલી જે શક્તિ છે તેનો અમૃત અંશ જ આપહુ વાપરીએ છીએ, અમૃત અંશનો જ ઉપયોગ કરીએ છીએ. ચાહે મોટા કર્વિ થઈ જઈએ કે ચાહે મોટા પ્રોફેસર; ચાહે મોટા ડૉક્ટર થઈ જઈએ કે ચાહે મોટા વકીલ; ચાહે મોટા વૈદ્યનિક થઈ જઈએ કે ચાહે મોટા એન્જિનિયર; તે સર્વ મા શક્તિના અતિ અલ્પ અંશનો જ વધુ થયો. બાકીની બધી પરી રહી. તે શક્તિનો પણ જે આપહુ ઉપયોગ કરતા થઈ જઈએ, ઉપયોગ કરી શકીએ તો આપણી કુંડલિની જગૃતિ છે તેમ સમજનું. 'કુંડલિની શક્તિની જગૃતિ'નો સાચો અર્થ આ છે.

આમ, ઉપર જે દીર્ઘ પ્રશ્નવા ઉચ્ચારની વાત આવી તેનાથી મેરુદંડમાં વિશેષ કંપનો થાય છે કે નેથી તેમાં રહેલી સુપુભૂતા નારી અને સુપુભૂતાની અંદર રહેલી

ચિત્રા, દક્ષા અને ભ્રમ નારી છે ત્યાં ચુંધી કેટા તેની ઉત્તેજના, તેની ગતિ, તેની હવશબ પડોયે છે અને તેથી તે શુદ્ધ-પરિશુદ્ધ થાય છે. અને પરિશુદ્ધ થણું એટબે સુકૃત પ્રાણનો (વિદ્યુતશક્તિનો) તેમાં પ્રવેશ થઈ શકો, પ્રવેશ થઈ શકે એવી સ્વિતિમાં તેનું થણું. દીર્ઘ પ્રલોચનાર્થી આવી ઇખરણસ્ત મહત્તમ છે. તેથી યોગસાધકો માટે ઈખરણી ઉપાસના, ગુરુઓના ગુરુની ઉપાસના, પરમગુરુની ઉપાસના 'ઓમ' થી કરવાની કષ્ટી છે. ઈખરણું મુખ્ય નામ ઓમ છે જે ઈખરણના સાચા અર્થનો બોધ કરવાવાળું છે. આ રીતે ઓમની ધર્ષી મેટી મહત્તમ છે.

નયાં કિયા ત્યાં ધ્વનિ

દરેક દરેક સ'પ્રદાયે કોઈ ને કોઈ રીતે ઓમનો સ્વીકાર કરો છે, તેને સર્વશ્રેષ્ઠ માન્યો છે. વળી વૈશાનિક રીતે જોતા નયાં પણ કોઈ કાર્ય હોય ત્યાં સ્પંદનો હોય છે અને નયાં સ્પંદનો હોય ત્યાં તે સ્પંદનોનો એક ધ્વનિ હોય છે. કદ્યની થર્દભાતમાં એટબે કે મહાપ્રભ્ય પૂરો થાય અને કદ્યની થર્દભાત થાય - સ્થળ જગતની થર્દભાત થાય ત્યારે, સુદિર્ઘનાર્થ આદિકારસ્તમાંથી આદિકાર્યરૂપ સ્પંદનો નીકળે છે. નયાં સ્પંદનો ત્યાં ધ્વનિ એ ન્યાયે તેમાંથી એક વિશેષ પ્રકારનો ધ્વનિ નીકળે છે. તે વખતે જે ધ્વનિ નીકળે છે તે દીર્ઘ પ્રલોચનાર્થને ખૂબ સળતો હોય છે. તેથી પ્રલોચન ધ્વન્યાત્મક છે, વર્ષાત્મક નથી. પણ ઉપાસના માટે તે ઓમને વર્ષાત્મક સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે. વર્ષાત્મક અને ધ્વન્યાત્મક એટબે શું? ક, ખ, ગ, ઘ ઇત્યાદિ બધા વર્ષોં છે. ઓમનું વર્ષાત્મક સ્વરૂપ અ, ઉ અને મ છે. પ્રલોચન ધ્વન્યાત્મક સ્વરૂપ તે તો વર્ષનોનો વિષય જ નથી. તેથી ઓમ તે વાસ્તવિક રીતે વાણીનો વિષય નથી. ઓમ, ધ્યાન દ્વારા અનુગ્રહવાનો વિષય છે. ઓમના ચાર પાદ છે.

પ્રથમ પાદ, બીજો પાદ, ત્રીજો પાદ અને ચોચો પાદ. એ રીતે તેજસ્, પ્રાણ, ઈખર ઈન્દ્રાદિને સમજાવવામાં આવે છે; તે જ રીતે જગૃત, સ્વર્ણ, સુપુર્ણિ

અને તુરીય એ ચારે અવસ્થાને સમજાવવામાં આવે છે. ઓમની જરૂર માત્રાઓ છે અને ચાર પાદ છે. અ, ઉ અને મ એ જરૂર તેની માત્રાઓ છે અને તે જ પ્રમાણે ચાર પાદ છે. પ્રથમ પાદમાં જ સમસ્ત ભૂતાત્મક જગતનો સમાવેશ થઈ જાય છે. પ્રથમ પાદ અ, બીજો પાદ ઉ અને ત્રીજો પાદ મ એટબે અનુક્રમે જગૃત, સ્વર્ણ અને સુપુર્ણિ. ચોચો પાદ "વિરામ" જ્યા કાઈ જ નથી. તુરીય એટબે જ્યા જગૃત, સ્વર્ણ અને સુપુર્ણિ અવસ્થા નથી એવી ચોચી (ચતુર્થ-તુરીય) અવસ્થામાં પ્રવેશ કરવો, ઓમનો જરૂર કરતો કરતો, 'અ' નો જરૂર ચાલતો હોય તેમાંથી 'ઉ' ના જરૂરમાં જાય, તેમાંથી મ ના જાપમાં જાય અને ગણી તરફે વહેનિના બોધ થઈ જાય. જ્યારે સમાપ્તિ દાખામાં પડેલી જવાય, અસ'પ્રલોચન યોગમાં પડેલી જવાય ત્યારે જે સ્વિતિ તે વિરામ, કે જે ચોચો પાદ અભ્યક્ત છે તે. જરૂર પાદ વ્યક્ત છે અને ચોચો પાદ વિરામ અભ્યક્ત છે, આમ ચાલતોમાં ઓમને સમજાવવાનો ખૂબ વિસ્તાર-પૂર્વક અને તાત્ત્વિક રીતે પ્રયત્ન થયો છે. અત્યારે દીર્ઘ પ્રલોચનાર કરો તેમાંથી ધર્ષી બધી વાત જાત આવી ગઈ અને થક્ક તેટલી તમને કહેવાનો પ્રયત્ન કરો.

વિશ્વાના અત્સાહિત્યનું સંક્ષિપ્ત રૂપ જોમ છે.

સમસ્ત વિશ્વનું જે કાઈ જન્માલિન્ય છે તે ખધું જાણવાની આપણુંને ઈચ્છા થાય છે. આ તેલનાર ગામના ગ્રંથાબધ્યમાં અનંત ધાર્મિક ગ્રંથો છે. તેમાંથી અમૃત ગ્રંથો આપણે વાણીએ. આપણુંને તો તે બધા જ ગ્રંથો વાચવાની જિજ્ઞાસા હોય પણ તે કાઈ પૂરી થઈ શકે? તે જિજ્ઞાસાને આપણે ચંસોપી ના શકીએ. આ તો તેલનાર ગામની વાત થઈ. પરંતુ આખા જુલારાત્માં લેટબા ધાર્મિક ગ્રંથો હોય તેમાં શું છે તે જાણવાની આપણુંને ઈચ્છા થાય પણ તે કાઈ પૂરી થઈ શકે? તેનાથી આગળ આખા લિન્દુસ્તાન અને આખા વિશ્વમાં તો કેટલું અત્સાહિન્ય હોય? તેમાં પણ શું છે તે જાણવાની ઈચ્છા આપણુંને થાય પણ તે તો પૂરી કરી જ કેવી રીતે થકીએ? તો, તે પૂરી

કરવા માટે શું કરવું ? તેના માટે પરમહૃપાતુ ગોળી-
 ઓઝે, આચાર્યાંબે, સંતોષે પ્રયત્ન કર્યો છે. સમસ્ત
 વિશ્વમાં પદ્ધતિએલું ને સત્તુસાહિત્ય, તેને તેમણે સંકિષ્ટ
 કરી નાખ્યું. એ બધા સત્તુસાહિત્યનો નિચોડ, સમસ્ત
 વિશ્વના સત્તુસાહિત્યનો નિચોડ, તેનું સરસ-તરફ
 ચાર વેદોમાં મુજી દીક્ષા. પરંતુ તે ચાર વેદ પણ
 વીદિક આપા કે જાહેતા હોય તેના માટે જ ઉપરોગોની
 હાય. પણ જે સામાન્ય મનુષોને સમસ્ત વિશ્વનું
 સત્તુસાહિત્ય જાણવાની જિલ્લાસા હાય તો તે ડેવી હોય
 મુજી હાય ? તો તેને માટે હીને પ્રાણ થયો. આ
 વેદનું હજુ કેંઠ સંકિષ્ટ અને સુચારુ સ્વરૂપ થયો ?
 તો તેનો જવાન ગોળીઓનો આપો કે લા. છે; અને
 વેદનું સંકિષ્ટ સ્વરૂપ કરવામાં આયું તે થઈ ત્રિપદા
 ગાયત્રી, તરુણ પદવાળી - તરુણ સત્તુસાહિત્યનું, લગો-
 દેવરૂપ ધીમહિ, પિતોયોગના પ્રયોગધ્યાત્મા; આ તેનો ત્રણ
 પદ્ધા છે. વેદનું દ્વારા કરી અને ગાયત્રીનીસ્પી દૂધ વઈ
 લીકું. ચાર વેદનું સંકિષ્ટ સ્વરૂપ તે આ ત્રિપદા
 ગાયત્રી. મનુષના બોલને થોલ નથી. તે વિશ્વરવા
 લાગ્યો કે આ તો ધર્મ ધર્મ સંકિષ્ટ સ્વરૂપ ધર્મ
 ખરું પણ આદીએ વધુ સંકિષ્ટ વઈ થાનું હોય તો
 હેઠું સારું ?! તેથી તેણે ગોળીનોને પ્રશ્ન કર્યો કે
 આદી પણ વધુ સંકિષ્ટ સ્વરૂપ ખરું ? તો ફૂપાળું
 સંતોષે તેનું પણ સંકિષ્ટ સ્વરૂપ બનાયી આખ્યું.
 અને તે થઈ ત્રણ મણ વાદાતિઓને ગાયત્રીમાં તરણી
 આગળ મુક્ષ્વામાં આવે છે-ભૂ: ભૂવઃ સ્વઃ હળુ પણ
 દૂંકું સ્વરૂપ જાણવાની ઈચ્છા થઈ તો તેનું પણ દૂંકું
 સ્વરૂપ કરી આપ્યું; એ વધું એ, ઉ અને મ. તો
 આવી હીને સમસ્ત વિશ્વનું ને સત્તુસાહિત્ય તેનું
 છેલ્લામાં હેલ્લું અન્તિ સંકિષ્ટ સ્વરૂપ તેનું નામ એ,
 ઉ, અને મ. આદી પણ દૂંકું સ્વરૂપ જાણવાની ઈચ્છા
 થઈ ત્યારે અનુભવી ગુરુજીનોને કર્ણું કે આદી દૂંકું
 સ્વરૂપ હવે નથી. હવે જે આદી દૂંકું સ્વરૂપ નેઠેનું હોય
 તો એ, ઉ અને મુ નો એક સ્વરથી - એક લયથી
 ઉચ્ચાર કરી અને એ ઉચ્ચાર કરવાથી કે ધ્વનિ
 કર્ણગોચર હાય તે તેનું દૂંકું સ્વરૂપ સમજો. તેનું
 સ્વરૂપભૂ સ્વરૂપ છે. તેનું સ્વરૂપભૂ સ્વરૂપ શું વધું ?

અ, ઉ અને મુ ને લયથી બોલીએ તો શું ચંભાયા
 છે ? તો 'ઓમ' એવો ધ્વનિ ચંભાયા છે.

અ, ઉ અને મ ને વર્ષે વિરાગ આપા ત્રિપદા
 જરૂરથી બોલીએ ત્યારે 'ઓમ' ધ્વનિ ચંભાયા છે.
 આવી હીને ઓમ થયો, આવી હીને આપણા હાથમાં
 ઓમ આવ્યો. સમસ્ત વિશ્વના સત્તુસાહિત્યનું તેથીએમાં
 હેલ્લું અન્તિ સંકિષ્ટ સ્વરૂપ તે ઓમ આજ સુધી
 આપણે ઓમ બોલતા હતા ત્યારે આપણા મનમાં
 તેનો ને અંદે હોતો, ને જ્ઞાન છતું તેના કરતા હવે
 જ્ઞાને ઓમ બોલીશું ત્યારે જ્ઞાન અને અંદેમાં ધોણો
 વધારે થેબો હયો. ઓમ એટબે શું ? ઓમને ચોડે
 વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યો એટબે થયા; અ, ઉ અને મ અને
 એ, ઉ અને મ ને બોલ વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યા તો થઈ ભૂ:
 ભૂવઃ સ્વઃ ઇથી મહાબ્યાહતિઓ અને મહાબ્યાહતિઓને
 હોડી વિસ્તૃત કરવામાં આવી તો થઈ ત્રિપદા ગાયત્રી;
 અને ગાયત્રીને હોડી વિસ્તૃત કરવામાં આવી તો હ્યા
 ચાર વેદ અને ચાર વેદને વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યા
 તો થ્યું વિશ્વ સમસ્તનું સત્તુસાહિત્ય. વિશ્વ સમસ્તના
 સત્તુસાહિત્યનો નિચોડ તેનું અન્તિ સંકિષ્ટ સ્વરૂપ તે
 થયો ઓમ. એ આયું દૂંકું સ્વરૂપ આપણુંને ન
 આપવામાં આયું હોત તો સમસ્ત વિશ્વના સત્તુ-
 સાહિત્યનો લાભ આપણું ન હઈ શકત. તેનો લાભ
 બેચા માટે પરમહૃપાતુ આચાર્યાંબે, અહેતુકી કૃપાવાળા
 ગોળીનોને તેનું દૂંકું સ્વરૂપ કરીને આપણુંને આપી
 દીક્ષા કે આ તેનો નિચોડ છે; તમે ઓમનો ઉચ્ચાર
 માત્ર કરશો તો તેમાં સમસ્ત વિશ્વમાં પદ્ધતિએલું ને
 સત્તુસાહિત્ય છે, તે આવી જશે - તેનો ઉચ્ચાર થયે
 - તેનું જાન થયે - તેની ઉપાસના થયે. તો આ
 હીને એ, ઉ અને મ ને વધું સ્વધૂ-સૂક્ષ્મ હીને, વધું
 બાવદારિક હીને સમજન્યા.

“ઓમભ્રદ્રિવાર”નો તાત્ત્વિક અર્થ :

આપણે બધા જિલ્લાસુંઓ, ચાંપડે, ધામિક પુત્ર-
 વાળા મનુષ્યો, કલ્યાણા માર્ગ ઉપર ચાલવાની ઈચ્છા-
 વાળા પદ્ધિકો ને બેળા થઈએ છોડે તે લયનું એક

નામ આધુ' છે - ઓમપરિવાર. હવે તેને સમજવાનો
પ્રયત્ન કરીએ.

આપણે પાર્મિક વૃત્તિવાળા બધા જીવો ભેગા
થઈએ છીએ તેને નુંદા નુંદા નામ ન આપતો એક
નામ આધુ', 'ઓમપરિવાર' - ઓમના ઉપાસકો.
ઓમપરિવારમાં નેગા મળીએ છીએ તેનો તો તેમાં
સમજવેશ થઈ જ જાય છે, પણ કે, ઓમપરિવારમાં
નથી આવતા તે તમામનો પણ ઓમપરિવારમાં ચમા-
વેશ થઈ જ જાય છે. ઓમને જે આ રીતે ચમણે
છે તેનો, ઓમને જે માને છે તેનો, ઓમ તરફ જે
પ્રેમ રાજે છે તેનો તો આપણે ઓમપરિવારમાં સમજ-
વેશ કરી જ વીધા છે પણ જેને ઓમનું આવું જ્ઞાન
નથી તેમનો પણ, જે ઓમને માનતા નથી તેમનો
પણ અનાવાસે જ ઓમપરિવારમાં સમજવેશ થઈ જાય
છે. કેવળ મનુષોનો જ નથી પણુંઓ અને પણીઓનો
પણ ઓમપરિવારમાં સમજવેશ થઈ જાય છે. તે બધાને
આપણે ઓમપરિવારની શા માટે કંઈએ છીએ?
પણુંઓ, પણીઓ અને મનુષો એમ તમામને; ખાલાસુ,
કૃત્રિમ, વૈશ્ય અને શુદ્ધ ચારે વહેનાં બધાને જ, જાય
જ સંપ્રદાયોને, બધા જ દેશોને, બધા જ દેશવાસી-
ઓને - ચાહે હિન્દુસ્તાનમાં રહેતા હોય કે હિન્દુ-
સ્તાનની બધાર રહેતા હોય તે તમામને આપણે ઓમ-
પરિવારમાં ગણી વીધા છે, શા માટે? કઈ રીતે
આપણે તેમને ઓમપરિવારના ગણીએ છીએ? આ
રીતે :-

જગતના સત્તુઃખિન્યનું છેલ્લું સ્વરૂપ જે અ, ઉ
અને મ છે તેમાં પ્રથમ આવો અ, બીજો ઉ અને ત્રીજો
મ, અ, ઉ અને મ એ ત્રણું વિના કેને ચાલી શકે
છે? કોઈને નથી ચાલી શકતું. તે ત્રણુંનો આણણે
સર્વોએ બેચો પડે છે. ચાહે ગુજરાતી, સંસ્કૃત, અંગ્રેજ,
ઉર્ડુ, સિધી, ફસર્સી, જર્મન કે રચિતન ભાષા હોય;
જગતની કોઈપણ ભાષા હોય તે દરેકમાં અ, ઉ અને
મ તો આવણે જ, અ, ઉ અને મ ના ઉચ્ચાર કર્યા
વિના કોઈપણ ભાષાભાષીને ચાલી જ ન શકે. દરેક
ભાષાભાષીને તેનો ઉપસોગ કરવો જ પડે છે, તેની

મદદ બેનો જ પડે છે. આ રીતે સૌ ઓમના ઉપાસકો
કહેવાય, ચાહે તેઓ ઓમને સમજતા હોય કે ના
સમજતા હોય, ઓમના પ્રેમી હોય કે ના હોય, ઓમને
માનતા હોય કે ના માનતા હોય તો એ તે સર્વો આધું-
અજાધું આ રીતે ઓમની જ ઉપાસના કરી રહા છે,
અને તેથી તેઓ સર્વે પણ ઓમપરિવારમાં જ આવી
જાય. ચાહે જાણીને ઉપાસના કરતા હોય કે ચાહે
અજાધું કરતા હોય પણ અ, ઉ અને મ વિના કોઈને
ચાલું નથી. તો આવી રીતે આધુંઅજાધું સૌ ઓમના
જ ઉપાસકો છે અને તેથી સર્વે કોઈ ઓમપરિવાર-
વાળા જ છે. ઓમપરિવાર કાઈ નાનો નથી. ઓમ-
પરિવાર જોટે સમસ્ત જીવજગત અને તેથીએ આગળ
વધીને કંઈએ તો સમસ્ત જગતેતન જગત. આ રીતે
ઓમપરિવાર નામ ચાર્યક જાય છે. આ તો મનુષ્યની
વાત કરી. હવે તેથી આગળની પણુપકીની વાત
સમજાયો.

ચાગે જાડ ઉપર કાગડો બેબે છે "કા... કા..."
આ ચક્કાની બાલી રહી છે "ચી... ચી..." કા માં ક
અને આ આવે છે અને ચી માં ચ અને ઈ આવે
છે. ઈ માં અને આ માં 'અ' છે. અ ને છોડીને
કોઈ કોઈ પણ ઉચ્ચારી શકે છે? પણુપકીનો પણ
પોતાની ભાષા અ ને છોડીને બાલી નથી શકતો.
તો, આ રીતે મનુષ્ય, પણ અને પણી તે તમામ
ઓમનાં જ ઉપાસકો છે અને તેથી ઓમપરિવારવાળાં
જ છે. આ રીતે ઓમપરિવારને વ્યાપક અર્થમાં
સમજવાનો પ્રયત્ન કર્યો કે જેથી આપણે એમ ન
સમજ કેસીએ કે ફક્ત આપણે જ ઓમપરિવારમાં
છીએ અને આપણા મંદિરમાં જે ન આવતા હોય તે
ઓમપરિવારની બધાર છે. આપણે તો સર્વેને ઓમ-
પરિવારવાળાં જ માનવાના છે, બીજાં આપણી તરફ
પ્રેમ રાજે કે ન રાજે પણ આપણે તો તેમના તરફ
પ્રેમ રાખવાનો જ છે.

આ રીતે, બધા જ ઓમના ઉપાસકો કઈ હીતે
છે એ સિદ્ધ યધું. હવે ઓમીની આદૃતિ વિષે બોડી
વાત સમજાયો.

ઓમાદૃતિ વિષેની જ્ઞાન

ઓમની આદૃતિ તરે જોઈ છે ત્રગડા જેવી
 (૩) અને અંદર એક બીજી લાઈનથી કુંડળું ધાર
 (૪) તેની ઉપર એક અર્ધચંદ્ર છે (૫) તેમાં એક
 નિદું આવે છે. તેથી તેના માટેનો એક શ્રેષ્ઠ છે-

ઓમકાર નિદુંયુંન, નિન્ય ધ્યાનિ ગોળિન:
 કામદ ગોકાદ રોવ, ઓમકારાય નગો નમ:

અર્થ :- નિદુથી પુણ્ય-સંપુર્ણત એવા ઓમનું
 ગોળીનો નિન્ય ધ્યાન કરે છે અને તેથી ધર્મ, અર્થ,
 જીવ અને ગોકારને પ્રાપ્ત કરી બે છે. નિદુથી પુરુણ
 એટબે નિદું સારેનો. મીડું અને નિદું એ બંનેમાં
 હો ફર્દું છે? આ - ૦ મીડું છે, તેની વર્ણનો
 ભાગ ખાલી છે. આ નિદું - હું છે, તેનો અર્દદરનો
 ભાગ બરેબો છે. અંદરનો ભાગ બરેબો છે તેથી ભૂતનો
 વાયક છે. ભૂત ખાલી નથી, સર્વત્ર બરેલું છે. આ
 હીતે મીડું અને નિદું એ બંને હર્દું છે.

ઓમ ઉપર ને નિદું કરવામાં આવે છે તે નિદુને
 ઘણાવી દેવામાં આવે તો તે ઓમ નથી રહેશે, કેવળ
 એક આદૃતિમાત્ર રહી જાય છે. એ ઓમ ઉપર નિદું
 મૂકુવામાં આવે ત્યારે જ તેને ઓમ કરેવામાં આવે છે,
 ત્યારે જ તે ઈશ્વરવાયક થઈ થકે છે. તે નિદુને (એ
 નિદુની આદૃતિ ગોળ હોવી જોઈએ) કોઈ કોઈ લગ્નાએ
 આપણે ચોરસ જોઈએ છીએ તે બરાબર નથી. કેમકે
 ચોરસ આદૃતિ કરીએ તો તેની એક સીમા નક્કી થઈ
 નથી. ચાર ખૂલ્લા પડ્યા. આમ તેની સીમા મર્યાદિત
 થઈ જાય છે, જ્યાં વીઠી પૂરી થઈ જાય છે ત્યાં.
 અહીં તો સીમારહિનપણું બતાવવાનું છે : અસીમ-
 નિ:સીમ-અમર્યાદ-સર્વબ્યાપક. ઓમનું સર્વબ્યાપકપણું
 તો ગોળ આદૃત જ બતાવી શકે. ગોળ આદૃતિ
 સીમારહિતપણાની જોખુક છે. ગોળ એટબે કે જેની
 સીમા જ ન આવે. ગોળ આદૃત ઉપર આંગળી
 ફેરવીએ તો આગળીને ક્રયાય રોકવાપણું જ ન આવે
 તેથી નિ:સીમાપણાનો, સર્વબ્યાપકપણાનો જોખ જાય છે.
 ઓમ ઉપર ને નિદું છે તે ગોળાકારમાં કરણું જોઈએ.

જે ગોળાકારમાં ધોય જો જ તે 'નિદું' કરેવાન, ચેરસ
 ધોય તેને નિદું ન કરી શકાય.

નિદુનું ને સનુસાહિન્ય તેનું સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ
 કર્યું તો તે ઓમ થણો. નિદું ઓમની આદૃતિનું
 સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ છે. ઓમની આદૃતિને 'આતિ સંક્ષિપ્ત
 ચીતરથી ધોય તો ક્રકાન નિદું ચીતરથી' તો પણ ચાલયે.
 નિદું તે ઓમની આદૃતિનું ટુંકું સ્વરૂપ થણું, તે
 તેની વધુલિપિ થઈ. કેવળ જ જ્યારે નિદું કરીએ
 ત્યારે તે ઓમની આદૃતિનું સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ થણું. જે
 નિદું આપણે આપણા કપાળમાં ચોલ્લારૂપે કરીએ છીએ
 તે નિદુને હવે આપણે ઉપરોક્ત રીતે સમજવાનું છે.
 ઓમના સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપને આ રીતે અપનાવી બેવામાં
 આવ્યું છે. એ સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપથી, એ સંક્ષિપ્ત સ્વ-
 રૂપના માધ્યમથી ઓમને આ રીતે સર્વમાન્ય કરી બેવામાં
 આવ્યો છે. નિદુંરૂપે ઓમને કપાળમાં મૂકુવામાં આવે
 છે. ચારે સહજાનંદ કે રામાનંદ કે શિવાનંદ કે
 ધક્કાનંદ કે જેનસંપ્રદાય ધોય તેમાં નિદુને કપાળમાં
 મૂકુવામાં આવે છે. તે નિદું શું છે? ઓમની આદૃ-
 તિનું સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ. આ રીતે કપાળમાં તે ઓમને
 ચીતરથામાં આવ્યો, ઓમના ટુંક સ્વરૂપને મૂકુવામાં
 આવ્યું. ઓમની આ રીતે પૂણ્ય-ઉપાસના કરવામાં
 આવી.

દેવી-દેવતાઓમાં ગુમ રીતે રહેલો 'ઓમ'

શક્તિ સંપ્રદાયમાં માતાજીના લાથમાં ને ત્રિશૂળ
 તે પણ ઓમની જ આદૃતિ છે. તેનું નામ જ શું છે? ત્રિ+શૂળ=ત્રિશૂળ. ઓમમાં પણ અ, ઉ
 અને એ એમ ત્રિ-નાલ છે. ત્રિ+શૂળ એટબે જણું
 શૂળને દૂર કરવાયાનું આધ્યાત્મિક, આપિદીપિક અને
 આધિભોત્રિક આમ ત્રણ પ્રકારની શૂળો-કાટાઓએ છે,
 એ જણે પ્રકારના કાટાઓથી જેની સહાયના દ્વારા
 મુક્ત થયાનું છે તેનું નામ ત્રિશૂળ. તેથી ત્રિશૂળ તે
 પણ ઓમનું જ સ્વરૂપ છે.

માતાજીનું એક નામ ઉમિયામાતા છે. ગુજરાતમાં
 પટેલ લાઈએ છે. તેમાં કડજા પારીદાર અને બેઉઆ
 પારીદાર એમ જે ભાગ છે. કડજા પારીદારના કુળદેવી

ઉમিযા માતાજીનું મંહિર ઊજામા છે પાર્વતિ-ઉમિયા -ઉમા જો બધા શબ્દો સમાનથી છે 'ઉમા' શબ્દમાં પણ ઓમના અ, ઉ અને મ જો ત્રણ અકારો રહેલા છે. ઉમા શબ્દમાંના ગ્રહેન અકારોને નુદ્દ ક્રીએ તો ઉ, મ અને અ થાય છે. 'મા' મા જે અકારો રહેલા છે; મ અને અ. માતાજીનું જે નામ ઉમા છે તે ઉમા શબ્દ ઉ, મ અને અ થી બનેલો છે. ઓમમાં અ, ઉ અને મ આવે છે. અકારોના કુમારો હૃત થઈ ગયો છે અકારો તો ગ્રહેન ઓના મેળે જ છે, એકેથે નુદ્દ નથી. પરંતુ કુમલેદ છે, કુમારો અંતર પડી દ્વારાં આવ્યું છે. આ રીતે જોતા ઉમા માતાના જે ઉપાસકો છે તે હંકીકતમાં શાના ઉપાસકો છે? તેઓ ઓમને માને છે. તેમને ગોતાને લાવે ખબર નથી પણ તેમના ઈષ્ટદેવ ઓમ છે તે સર્વે ઓમના જ ઉપાસકો છે. આ રીતે જોતા ઊજામા ઉમિયા મેવાનું જે સ્વાન છે તેને ઓમનું સ્વાન, ઓમપીઠ કે ઓમ-ગુરુપીઠ કથી શકાય. આ તત્ત્વની વાત થઈ; તે રીતે જોતા માતાજીને માતનનારા સર્વે પણ આણ્યે-અણ્યે ઓમના જ પરમ ઉપાસકો છે. તે ઉમા માતાજીનું મંહિર જે જામારો છે તેનું નામ ઊજા છે. ઊજા શબ્દમાં પણ ઉ અને તેના લિંગુર્દે મ રહેલો છે. બેઉભા શબ્દને પણ સમજાયો. જો ત્રણ અકારોને નુદ્દ ક્રીએ તો કે. ઉ અને આ ઓમ થાય છે. એનો કુમ નદ્વાલીએ તો આ, ઉ, કે એટબે કે આ, ઉ ને કે. 'ઉ' ઓમનો બીજો અકાર છે તેને કે તેને બજ, તેની ઉપાસના કર, તેની પૂજા કર, તેના મય થઈ જ બેઉભા શબ્દનો આવો અર્થ થયો.

થવે 'રામ' શબ્દને સમજાયો. તેમા પણ ઓમ શબ્દ સાથે કેટલું માઝ છે તે તપાસીએ. 'રામ' શબ્દમાં ર, અ અને મ છે. રામ શબ્દના અકારોને છૂંગ પાડીએ તો તે અકારોમાં 'ઓમ'ના અ અને મ અકારો આવી જા છે. રામ શબ્દમાં ઓમનો ઉ નથી. અહુકારોએ આ રીતે ચામાના મનુષોને પણ ઉપાસના માટે ઓમ આપી દીયો પરંતુ તેમાંથી એક ઉ ને કાઢી લીયો, તે જગ્યાએ ર મૂરી દીયો. અનઅધિકારીના

શાયમાં અમેઘ થતું ન ચાલ્યું જાય અને તે બસેલી ન જાય અને છતો તેને તત્ત્વ-ઉપાસનાનો જ લાભ મળે તેથી જાહેર ક્રપિમુલિઓએ જે જ ઓમને રામનામમાં પરિવર્તિત કરીને સર્વચામાન મનુષોને પણ આપી દીયા. રીતી જે રામ રામ જતું રહેયે તો પણ તેમાં અ અને મ આરતા રહેયે આ રીતે જેતાં રામ રામ કરવાથી પણ ઓમના જે અ ને મ તેની ઉપાસના થયે. અને ધીમે ધીમે જે જે અકારોની, એ કે માત્રાઓની, એ કે ગાહની ઉપાસના કરતાં કરતો ઓવા અધિકારને પ્રામ કરી બેવાસે કે નીજા પાછ 'ઉ' ને પણ પ્રામ કરી શકે. એટબે કે અ, ઉ અને મ આ તર્ફે માત્રાની ઉપાસનાના અધિકારી જની શકાયે. આને આ મધ્યાન રહસ્યાનું પ્રગટીશરસુ થયું છે. શામમાં કઈ રીતે ઓમ રહેલો છે અને રામના ઉપાસકો છે તે પણ ઓમના જ ઉપાસકો છે અને તે પણ આ જે અકારોનું જ રટસુ કરી રહ્યા છે તે વાત આને સમજાયા. રામ રામનો જ્યા કરવાવાળા પણ આણ્યે-અણ્યે ઓમનો જ જ્યા કરી રહ્યા છે. જે સંકીર્તાથી મુજબ થઈને જે રામનામના જ્યા કરશે તો તેમને પણ આ રહસ્યનો જ્યાબ આવશે. અને ધીમે ધીમે તે ઉ ને પ્રામ કરી લઈ અ, ઉ અને મ થી બનતો જે ઓમ અને ઓમથી તેનો જે સાર્થક, તેનો જે બોધક તેને પ્રામ કરી બેનો. સમાધિપાદના ચૌલીસ, પરચીસ અને છંલીસમા સુત્રમા જે કહેવામાં આવ્યું છે તે અર્થવાળા ઈશ્વરને પ્રામ કરી બેનો. રામ રામ કરતાં કરતાં પણ "રસ્ય વાચક: પણ્ણર:" ના સાચા સ્વરૂપને અનુમતી બેનો. શ્રી રામ ઉપનિષદમા કલ્યાં છે કે રામ શબ્દની આગળ પાછળ પ્રવૃત્ત લગ્નિને (ઓમ રામ ઓમ) પરાસ વાળ રખન જપાની તે છન્નું કરીએ રખત જ્યાબ અચાર થઈ જા છે. ઓમનો આવો મોડો મહિમા છે. તેથા રિષે એક સુંદર દોહરો છે.

એક રામ દશરથ ઘર ઊસે, એક રામ ઘરઘરેમે
ઓલે;
એક રામ હૈ જગત પદ્માસ, એક રામ હૈ
સુખસે યારા.

અથ્રો : એક રામ દશાયના ઘરે જગત્તા હતા તે; બીજા રામ જગતમાંની અંદર વસી રહ્યા છે તે; જીથી રામ જગતમાં જે કાઈ જરૂર-ચેતનનો પ્રચાર છે તે અને ચેતા રામ એ વર્ણિથી ન્યારા-જુદ્ધ છે. ઓઝ જેનો કોઈક છે તે ચેતા રામ છે. તેને તારી અને સારી રીતે સમજુ લેશાના છે. એક બીજે પણ જરસ દોડ્હરો છે.

ધ્યાસાસે સોહમ બના, સોહમસે એભકાર;
એભકારસે રામ બના, સાંઝુ કરે વિચાર!

અથ્રો : ચેવીસ બાકમાં એકવીસ હજાર છ સો વખત આપણે શાય બઠાયે છીએ. તે ખચનો આવતી અને હતી વખતે સો અને હમ અંગે ધ્વનિ થાય છે. તે બંને ધ્વનિ મળી 'શોહમ' થાય છે. સો માણી સ અને હમ માણી હ કાઢી નાખીએ એટબે બાંધી બથી રહે છે 'ઓમ'. અને એમમાણી રામ ઈ રીતે બને છે તે તો ઉપર આવી ગું.

અખંડ સૌભાગ્યની તાત્ત્વક વ્યાખ્યા

બહેનો સવારમા જીવીને બે નેણો દર્શયે આશાયક ઉપર લાલ નિદુ કરે છે. હવે તો તમે સમજુ જ ગયા હણો કે તે લાલ નિદુ શું છે? ઓમના ઉપરનું જે નિદુ છે એ ને નિદુ છે - ઓમની આકૃતિનું જે અંગિષ્ઠ સ્વરૂપ છે એ ને નિદુ છે. એ સંકિષ્ટ સ્વરૂપને બહેનો પોતાના આશાયકમાં પફાવે છે. હવે બહેનોને પણ આ વ્યાખ્યા સાંભળી એ વાત ધ્યાનગા રહેશે કે આપણે જ્યારે કૃપાળમાં ચાંદ્રો કરીએ છીએ તારે શું કરીએ છીએ, તારે આપણે ત્યા એણ કરીએ છીએ. એ નિદુને એ ચાંદ્રાને વ્યાધારિ જાપામાં અખંડ સૌભાગ્યનું ચિહ્નન કરેશામા આવે છે.

તેને અખંડ નોભાગ્યનું ચિહ્નન થા માટે કરેશામા આવું? તે અખંડ સૌભાગ્યનું ચિહ્નન છે એ શબ્દની સાર્થકતા આપણે ઈ રીતે રી શકીએ? જગતમાં, વ્યાધરમાં તો અખંડ સૌભાગ્ય કોરે રીતે છીએ?

પતિની હયાતીને, પોતાના પતિની હયાતીમાં જ પોતાના

જરીનું નિસર્જન થઈ ગવું. પણીની હયાતીમાં પતિ મૃત્યુ ન પાડે તેને આપણે અખંડ સૌભાગ્ય કરીએ છીએ. કૃપાળમાં જે નિદુ કરવામા આવે છે તે અખંડ ચૌભાગ્યનું ચિહ્નન છે એવી માન્યતા છે. પણ વ્યખ્યામાં આવું જોવામાં આવે છે? આ રીતે બધાનું જોબાળ્ય અખંડ રહે છે? નથી રહેતું. કોઈના પતિ પહેલા ચાલ્યા જાય છે. તો આ રીતે નથી તો પતિનું સૌભાગ્ય અખંડ રહેતું કે નથી પણીનું સૌભાગ્ય અખંડ રહેતું. તો પછી અને અખંડ સૌભાગ્યનું ચિહ્નન થા માટે કરેશામા આવે છે? સૌભાગ્ય એટબે સારું ભાગ્ય-સુભાગ્ય સુભાગ્ય એટબે અખંડ-ખાંડિત ન થાય તેવું ભાગ્ય; જે ભાગ્ય અખંડ રહે અખંડ સુનન્ધતિ આપે કેળા પતિ જીવતા હોય તો તેથી કાઈ સૌભાગ્ય અખંડ છે? તારે દુઃખ નથી આવું? પતિની જાનરી હોય તારે દુઃખ કે રેણ કે અધ્યાત્મિક દ્વારા-અધ્યાત્મા નથી આવતી? અનેક પ્રારણની વિટંબલ્લાઓમાણી પસાર નથી શવું પડતું? તો પછી અખંડ સુખ - અખંડ સૌભાગ્ય ક્યા રહ્યું? તેથી, અખંડ સૌભાગ્યને હને બીજી રીતે સમજાવું પડશે. પતિ કે પણીની માત્ર હયાતી એ અખંડ ચૌભાગ્ય નથી પણ અખંડ સૌભાગ્ય એટબે તમામ વિટંબલ્લાઓમાણી, બધા જ્ઞાતમાણી, સર્વ દુઃખમાણી, સંપૂર્ણ કરેશેમાણી મુજલ થઈ ગવું એનું નામ; કે જે અખંડ સૌભાગ્યને પ્રાપ્ત કર્યા પછી તેમા કંઈ ખંડ ન આવે, તે કંઈ ચાલ્યું ન જાય તેનું નામ અખંડ સૌભાગ્ય. તો એવું અખંડ સૌભાગ્ય કર્યું છે? ઓમણી બહેનો: અર્થ આપણે ઘટાવીએ છીએ તે, ઓમ જેનું નામ છે તેનું સાચું જાન, તેમના જાનની પ્રાપ્તિ, તેમની શરણાજતિ તે અખંડ સૌભાગ્ય છે. ઓમ ઉપરનું જે નિદુ તેને કૃપાળમા મૂર્ખ અને તેને અખંડ ચૌભાગ્યનું ચિહ્નન કર્યું હવે સમજસુ પડશે કે નિદુ એટબે શું? અખંડ સૌભાગ્ય એટબે શું? અખંડ સૌભાગ્ય એટબે કે ચાહે પતિ હોય કે ન હોય, ચાહે પણીની હોય કે ન હોય પરંતુ આ નિદુ દ્વારા તે ઓમની પ્રાપ્તિ, ઓમની હાદ અને તે હાદ દ્વારા એ ઓમ જેનું નામ છે તે

ગુર - તે ચોંન્ય તેની પ્રાપ્તિ રેનું જાણ અને તે શાન્દું સાતથી, એ શાન્દું આમંડપણું એનું નામ અધ્યંક શીખાગ્ય અને નેથી તે અખંડ કોળાંગ્યનું ચિહ્ન છે. આ વાત, આ રહસ્ય આને પ્રયત્ન વખત જ રજૂ હઈ છે. અસ્તુ.

ઓમની આકૃતિ નોસર્વિક છે, કૃપાલકદિપત નથી

નેમ કે, અ, જ ઈચ્છાહી ધરનિઓ માટે ક, ખ, ગ વગેરે આકૃતિઓ નિયિત કરવામાં આવી છે તેમ ઓમ માટે આવી ઊં આકૃતિ પ્રચારમાં છે; તે નોસર્વિક છે, કૃપાલકદિપત નથી કલ્પના પ્રારંભમાં સ્થૂળ સંચનનાની કિંચાની ને સુક્રમતમ ધરનિ બહેરાય છે તેની આવી ઊં આકૃતિઓ ગંઠાર છે. અને તેની અધ્યંક-જનંત આકૃતિઓથી વિશ્વાકાય બરાઈ જઈને બેદ-હિત્યોવસ્તુ થવા વાગે છે. તે કણે તે આકૃતિઓ ઈન્દ્રિયોચરપણુંને પામેદી નથી હોતી પરંતુ તે 'જગતભાગ પ્રકારોચર' હોય છે. નેમ તળાવના જળમાં કોકરી પડતાં તેમાં એક બોલ-બહેરાનું રદ્દું ઉંડે છે અને તેની ગોળાકૃતિ ચિસ્તુતપણુંને પામતી કિનાર તરફ પડે છે, જળમાં ચારે બાજુ કોકરીઓ પડવાથી તેમાં અનંત વર્તુળો ઉંડે છે, કિનારા તરફ પડે છે અને આપસમાં પરસ્પર અધાઈને-સમાઈને વિલીન થઈ જાય છે; તે પ્રમાણે વિશ્વનવસર્નનથી ઊંની આકૃતિઓનું પણ થવા લાગે છે. અને આ રીતે જગતનું સ્થૂળ નવસર્નન તબક્કાવાર આગળ વધે છે. ઊં આકૃતિ બોજ તબક્કમાં ગણુપતિની આકૃતિને અને ગ્રોજ તબક્કમાં હનુમાનજીની આકૃતિને મળતી થઈ જાય છે. આમ તબક્કાવાર ક્રમપૂર્વક પરિવર્તન પામતી પામતી તે આકૃતિ વર્ત૊માન વિશ્વની અનંત વૈવિધ્ય-તાને પારાલું કરે છે. વિશ્વ જળમાં કોકરી પડે છે ત્યારે તેમાં પહેલું અગોચર સ્પંદન ઉંડે છે તે જિદુસ્વરૂપ (●)ની આકૃતિનું હોય છે. આમ વિશ્વની તમામે તમામ આકૃતિઓનું આદિસર્વરૂપ જિદુ છે. નીચેના ભરત સાંકેતિક વિહનો પણ જિદુમાથી વિકસિત થપેલ ઊં ની આકૃતિનો જ સર્વરૂપ છે.

ઊં (ઓમ), ઊં (નિષૂળ) + (કોંચ), ઊં (કર્ણિક), ઊં (ચાંદતારા, બીજ) મનુષ્ય આકૃતિમાં પણ ઓમ આકૃતિના અવળા-સરળ બે ફાડીયા એડા-ગેલા છે. (જુદો ટાઈટબ પેઝ-૨) સૌભાગ્યના ચિહ્ન તરીકે બહેરો ક્રપાળમાં ચાંદિયો હરે છે તે પણ જિદુ જ છે. અમુક સંપ્રદાયોમાં પણ સાંકેતિક ચિહ્ન તરીકે જિદુને ક્રપાળમાં ધારાલું કરવાનો રિવાજ છે સૂર્ય, ચંત્ર, તંગા, પૃથ્વી વગેરેની આકૃતિઓ. પણ જેણ જિદુસ્વરૂપની છે.

સુઈ પણ બાળવાની શરૂઆત કરતી વખતે જે ઘીએ કલમ કાગળ ઉપર મુજાય છે ત્યારે પ્રથમ જિદુ જ ઉપરે છે, જિદુ જ સ્થપાય છે. અને એવા અનંત જિદુઓનું સુચાડુ સરરાત તે જ અસરો અને શંકદસમૂહો.

સ શોધો, કિલાસુધો, જ્ઞાનપિપાસુધો તથા સાંત્રિક આનંદની પ્રાપ્તિના ગ્રાહકો માટે અથી આ મૌલિક રન્ધુઆત કરવાનો પ્રયત્ન થયો છે, નથીં કે યાચાર્ય કે જારાજતની ભાવના કે જુદ્દા પ્રદર્શન માટે. ખરેખર તાર્ત્રિક અને પ્રમાણિક રીતે જોતા તો જગતમાં મૌલિકતા જેણું કાઈ છે જ નથીં. છતાં આપણે સો હઠાત્રે સંનાગ્રહનું નામ આપીને મૌલિકતાનું પ્રતિપાદન કરવા કર્યો કસીને કુદી પડવા છીએ !

ઓમની આકૃતિ ઉપરનું જિદુ ઓમનું સંલિખત સર્વરૂપ છે. વિશ્વની બધી જ આકૃતિઓ અને બધી જ દ્વિનિષ્ઠો, વિશ્વરથનાના આદિકારણુના આદિકાર્યરૂપે અસ્તિત્વમાં આવેલ જિદુરૂપો આકૃતિઓના અને દીધ્ય-પ્રશુલોચયારરૂપ આદિકારણોના જ વિકસિત, વધિત, પરિવર્તિત સર્વરૂપો છે અને તે વિશ્વના તમામ જરૂરેન જાણે ઓતપ્રોત છે, અનુશૂલન છે.

ઓમ ઉપરનું જિદુ એટલે અદરથી ભરેલી જોગ આકૃતિ (●). ઓમ ઉપર આવી જોગસ (■) આકૃતિ જિદુ જ ગણાય, જોળાકૃતિ અસીમપણુંની

ધોતક છે. ઓમાકૃતિ જે નિદુઢી સંયુક્ત રહેવી ન હોય તો તે ઈશરવાયડ મટી જાય છે.

નિદુઢ વિનાનો ઓમ પણ જે પેતાનું ઈશર-વાયકપણું ગુગાવી બેસરો હોય તો નિદુઢ વિનાના માલુસનું મનુષ્યપણું તો રહે જ કરોથી? નિદુઢ વિનાનો - વીર વિનાનો - સંયમ વિનાનો મનુષ્ય, જન્મસે મનુષ્ય હોવા છતાં ગુજું-કર્મ પણકોડીમાં ભેતરી ગરેબે હોય છે. નિદુઢ-વીર-ઉત્સાહ વિનાનો મનુષ્ય મુલક સમાન છે એ અને તેથી તે કુદુંબ, દેશ અને રાષ્ટ્ર ઉપર મેટા બોલરૂપ થઈ પડે છે. નીચેના રહોડમાં આ પ્રમાણે આ બંને અલોકિક અથેના સમાવેશ થાય છે.

ઓમકારં નિદુઢ સંયુક્તાં
ધ્યાયતિ નિત્ય યોગીનઃ
અને

ઓમકાર,
નિદુઢ સંયુક્તાં ધ્યાયતિ નિત્ય યોગીન:

નેનો અર્થું આ પ્રમાણે કરીએ તો
જ તેઠું રહસ્ય ખૂલ્લી શકે -

નિદુઢી ચુક્તાં-સંયુક્તાં ઓમનું, નિદુઢી ચુક્તાં-સંયુક્તાં યોગીઓની નિત્ય ધ્યાન કરીને ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોકાલ્પી ચારે પુરુષોને પ્રાપ્ત કરી વે છે. આ રહોડમાં જાઈ-વગાડીને ચેતવસી આપવામાં આવી છે કે નિદુઢી સંયુક્તાં ઓમની ઉપાસના, તેના ઉપાસકે નિદુઢી સંયુક્ત થઈને જ કર્ત્વી જોઈએ નેમ “અ” સ્વર વિના કોઈ વંબળનું અસ્તિત્વ નથી તેમ નિદુઢી સંયુક્ત યાં સિવાય કોઈ સાધના-ઉપાસના સફળ થતી નથી. છુંન પણ એક ધર્મી મોટી અને અતિ મૂલ્યવાન સાધના છે. જગતની સ્થૂળ-સૂક્મ તમામ ડિયાઓ-પ્રવૃત્તિઓમાં નિદુઢનું કશરસ થાય છે, નિદુઢની રહાયતા મળે છે. નિદુઢી સંયુક્તાં ઓમની ઉપાસના નિદુઢી સંયુક્ત રહેવાની સતત યાદ આપા કરે છે અને તે દ્વારા નિદુઢનું સંવર્ધન કર્યા કરે છે.

આવો સૂક્મ અને ગઢત રહેણાં થાડા પણ જે સમજાપ તો જ સંકીર્ણતા, કંદરતા અને રોપ્રદાસિ-કતામાંથી મુક્ત થવાન. આવો સૂક્મ સમજાસું સચોટ સમજાસું પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયત્ન કરવો અને અન્ગોને પણ તે આપવા માટે પ્રમાણાંતિત રહેણું તે પણ વિશ્વાસિત માટેનો એક પ્રકારનો મહામંત્ર જ છે.

સિદ્ધ જગતમાં નિદુઢી કિલ્લોર-લિલ્લે વ ઉઠવા-મા કંકરીનું પડ્યું નિમિત્ત છે તેમ ત્રિગુલની સામ્યા-વરસ્થામાં “એક દુઃ, બાધુ થાઉ”, એક દુઃ, અને દુઃ, એકવિષ દુઃ, બાહુવિષ થાઉ એવે કે અદરમ-અગ્રભ્રમ-અગોચર ભાવોદ્રેક, તે નિદુઢના ઉદ્ગમ-ઉદ્ભબવનું નિમિત્ત બને છે. અને એ રીતે જગત ઓમ કૃતિ પ્રાપ્ત કરીને સનાથ બને છે. આ રીતે જડ-ચેતનની સર્વે આદૃતિઓની ઉત્પત્તિનો મૂળ આધાર નિદુઢ છે, નિદુઢનો કર્મિક વિકાસ જ સર્વ આદૃતિઓનું સર્વરૂપ છે. સૂત્ર જેમ મલુકાઓમાં અનુષ્યૂત રહ્યોને માળાને સુગંઠિત-સુખવસ્થિત રાખે છે તેમ ઓમ ધ્વનિ અને આદૃતિ વિશબ્રહ્માંની સમસ્ત ધ્વનિઓ અને આદૃતિઓને રાખે છે. નામ, રૂપ (આદૃતિ) અને ધ્વનિને બાદ કરતો જગત બાદ થઈ જાય છે.

કોઈ સામાન્ય બાબતને પણ પૂર્ણપણે સાગોપાગ રીતે રજુ કરતાની કામતા મનુષ્ય ધરાવતો નથી તો આવા જગત વિષયોમાં સંપૂર્ણ કંદી શકવાનું અનુંગનું છે? કે આત્મા, પરમાત્મા વિષે સાગોપાગ કંદી શકે તો એ આત્મા, આત્મા થાનો અને તે પરમાત્મા, પરમાત્મા થાનો? છતાંય “કાલાવાલા પ્રભુને વલાલા” કરીને મનુષ્ય સાર્વત્વક-પવિત્ર આનંદ મેળવવાનો પ્રયત્ન કરે છે તે હોય જ છે. બાકી તો જે કાઈ કહેવાઈ ગયું છે, કે કાઈ કહેવાઈ રહ્યું છે અને જે કાઈ કહેવાશે તે પરમાત્માના વાસ્તવિક પણ નની તુલનામાં “અદે પૂંછ, અદે પૂંછ, મૂઢો કદે?” નિયું બેખાલે. “વાણી વિરામ પામે છે” એમ કહેવા માટે પણ વાણીઓને કદ્યું છે કે -

“વડના જડ નીચે, તેના ધડની પાસે પુવાન ગુરું
અને પુલ શિખોં લેઠા છે, ગુરું મોતમા વ્યાખ્યાન
કરે છે અને તેથી શિખોના સંશોદનું છેઠન થયે છે.”

જીવ, જગત અને જગતીશ્વરને અર્થનું પુરુષ,
પ્રકૃતિ અને પરમેશ્વરને લેખો વધુમાં વધુ સમજ
શક્યા તેઓ જ એટ ઉહેવાની હિંમત કરી શક્યા કે -

નેતિ, નેતિ, નેતિ
ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષને અચ્યુક
વ્યાપવાવાળો “ઓમ” મંત્ર

સામાન્ય જનસમુદ્દરામાં ઓવી માન્યતા પ્રવર્તે છે
કે ઓમમંત્રનો જાપ કેવળ ન્યાયોળો અને સંન્યાસીઓનો
જ કરી શકે; કારણ કે તેનાથી કામ અને અર્થની
સિદ્ધિ (પ્રાપ્તિ) થતી નથી પરંતુ ખરેખર અનું કાઈ
જ નથી. ‘ઓમ’ સૂચ્ના મંત્રનો નાયક છે, ચર્વ
મંત્રનો પ્રવેશયા માટે પુલ સમાન છે અને બધું જ
આપી શકે છે. તેના માટે કલ્યું છે કે -

મંત્રાણં પ્રથ્યઃ સેતુ:
માંગલ્ય પાવન ધર્મ્ય, સર્વ કામ પ્રશાસ્યનમ
ઓમકાર: પરમ અદ્વા સર્વ મંત્રેષુ નાયકમ

નહી ઉપરના ગામમાં પ્રવેશયા માટે જેમ પુલનો
સથાયે વેવો જ પડે છે તેમ દરેક પ્રકારના મંત્રનોનો
સાચે અને પૂરો લાભ વેવા માટે પણ, તેમાં પ્રવેશયા
માટે પણ ઓમનો અશ્વય વેવો પડે છે. જેમ મહા-
બળવાન સૌય પણ નાયક વિના પાંગળું છે તેમ
ઓમ વિનાના મંત્રો પણ પાંગળા છે અર્થનું યથા-
યોગ્ય સહૃદાતા આપી શકતા નથી મંગળ, પવિત્ર
અને ધાર્મિક વર્ગેને બધાં જ કર્યોમાં ઓમું ‘પ્રશાસ્યનમ’
છે અર્થનું અચ્યુક ઇન આપનારો છે. સવારથી જાંન
સુધીની આપણી દિનશર્યાના મોટે ભાગે આપણે મંગળ,
પવિત્ર અને ધાર્મિક રંગે જ કરવાનાં આવતાં લોય છે.

ઓમકાર: લિંગ સંચુક્તાં નિત્ય: ધ્યાયંતિ
ગ્રાગીન: કામદ મોક્ષદ શીવ ઓમકારાય નમો નમ:

નાનામનારા

ઓમદુષી પુલ ઓમનું ધ્યાન કરીને યોગીઓ કામ
અને મોક્ષને પ્રાપ્ત કરી વે છે, ઓમને - ઓમકારને
નમસ્કાર છે, નમસ્કાર છે.

‘કામ’માં અર્થનો અને ‘મોક્ષ’માં ધર્મનો સમાવેશ
થઈ જ જાય છે કારણકે કામ વિના અર્થની અને
ધર્મ વિના મોક્ષની પ્રાપ્તિ સંબંધ નથી. આ રીતે
ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષને આપવાનો ઓમ
છે, તે વાત હોય વગરીને કલી દીધી. ઓમના પુલ,
ધ્યાન, જાપ, સમરસુ ઈત્યાદિ કરવાનો સો કોઈને
અધિકાર છે. તે અમુકે કરાય અને અમુકે ન કરાય
ઓવી બેદ પણ ગંડા ઉપરના શ્વેતે ઉડાડી દીધી

નિખિલ ભૂમંડળ યોગપ્રાણાર્થ પૂ. પા. પતંજલિને
ઓમને ઈશ્વરનું મુખ્ય નામ કરીને ઓમનો જાપ
કરવાનું કલ્યું છે તેઓ કરે છે કે અર્થની બાવના
સહિત ઓમના જાપ કરવાથી શીતનનો સાંસારિક
થાય છે અને અંતર્શયોનો અભાવ થઈ જાય છે.

જુન પણ ઓક ઘણી મેટી સાધના છે. એ
સાધના નિવિધને પૂરી થાય તેમ સી ઈચ્છે છે. તેથી
ઓ માટે ઓમ અતિ ઉપયોગી છે.

શમઉપનિષદ્ધમાં પણ કલ્યું છે કે રામનામની
આગળ અને પાછળ ઓમ વગરીને (“ઓમ રામ
ઓમ” ઓવી રીતે) પચાસ લાખ વજન જપવામાં
આવે તો તે છન્નું કર્યોની બગાબર થઈ જાય છે.
ઓમનો મહિમા જેટબો જાઈએ તેટબો યોડો જ છે.
અનંત શાખોમાં તેનો અનંત રીતે મહિમા જાવામાં
આવ્યો છે. તેમાંથી યોડો નીચે મુજબ છે -

(૧) ઓમ પ્રથ્ય છે. (ન. શી. ૮)

(૨) દેહને નીચેની અરણી અને ઓમને ઉપરની
અરણી બનાવીને ધ્યાનદૃપી મંથનદંડથી ફીફીને
ધર્યણ કરીને છુયાવેલા અભિનન્દી જેમ પરમ નયોત્તિ
(પરમાત્મા)ને જુઓ. (શી. ૧/૪)

(૩) જે પુરુષ ઓમ ઓવા ઓક અશાસ્ય પ્રતાનું
નામ બેતો બેતો અને તેઓ અર્થ ને પરમાત્મા, તેનું

ખેદન કરતો કરતો થારે છોડે છે તે પુરુષ પરમ ગતિને પ્રાપ્ત થાય છે. (વીતા ८/१३)

(૪) લેમ બીંટા વડે સર્વ પૌદાઓ વ્યાપ્ત છે તેમ ઓમકાર વડે સર્વ વાણી વાત છે. (શી. છ. ૭)

(૫) શિવ, તુરું આદિ અનેક નામોમાં ઓમ નામ શૈખ છે. (શી દિગ પુ.)

(૬) દદમીલીલ શીં, માયાલીલ શીં, કામળીલ કલ્લીમુ, વાગ્નીલ ઓં, અને શક્તિલીલ અઃ શી એસુ જગતનું કારણ એનું પરમાત્મા-શીજ ઓ.મ શૈખ છે. (પા. ચો. ૩. દી. પુ. ૧૧૮)

(૭) પરમાત્માનું નામ ઓમ છે તેના વડે સમર્થ કરવાથી તે પ્રસન્ન થાય છે. (પા. ચા. ૨. દી. ૧૧૮)

શોઈ એસુ કાર્ય ના પ્રરંભમાં ગ્રહ વખત ઓમનો ઉત્ત્યાર થાય-કરાય તો જહુ સાનું. પહેલો પ્રસ્તુતોચચાર નોંધનારના કલ્યાણ માટે, બીજો સાંભળનારના કલ્યાણ માટે અને ત્રીજો સર્વના કલ્યાણ માટે. અસ્તુ

શાસસે સોહમુ બના, ચોહમુસે ઓમકાર;
ઓમકારસે રામ બના, સાધી કરો વિચાર.

પ્રસાસ નીકળતી વખતે હમુ અને શાસ બેતી વખતે સં નેવો ધ્વનિ થાપ છે એમ મનાન છે. તેનો ધારાવાહિન નાય યતો તે ચોહમુ થઈ જાય છે. ‘ચો’ માણી ચ અને ‘હમુ’ માણી છ કારી નાખતો ઓમ બચી રહે છે. ઓમમાં અ, ઉ અને મ હે અને રામમાં ર, એ અને મ છે. રામના જન્મના પરિપક્વ કાળે ‘ર’ નો બોધ થઈને, ‘ઉ’નું અવતરણ થઈને ‘રામ’ ઓમનું રૂપ થઈ જાય છે. અસ્તુ.

એક રામ દશરથ ધર ડોબે, એક રામ ઘટઘટથેં બોબે; એક રામ છ જગત પસારા, એક રામ છ સભસે ન્યારા.

પહેલા જસુ રામના અનુયાસનમાં રહીને ચોણા ‘સભસે ન્યારા રામ’ ને પ્રાપ્ત કરી વઈને અર્થાતું સાચી રીતે સમજ-જોગાંખી વઈને. ચોણા રામને

ઓળખવા તે જ જમગ સાધનાઓને મુખ્ય પ્રાપ્તિ છે.

આમ સો કોઈ નિષ્ઠાંકપણે ઓમનો નાય કરી શકે છે અને તેનાથી ચારેય પરમ પુરુષાર્થની પ્રાપ્તિની પણ કરી શકે છે.

ઓમ મંત્ર તો જગતના નવરૂપનાંથી આદિ કરસ્થનું આદિ કાર્ય છે તેથી તે સ્વર્ણભૂ, સ્વર્ણ-સ્કૃતપ્રેરિત, સ્વર્ણસ્લોગ-અર્જિત-અવિત, પૂર્ણ સ્વર્ણાલિક અને મનજાગત છે. ખરેખર તો ઓમ જીવના-નાય છે, તેથી તે અનુભૂતિનો વિષય છે. વસ્તું નાય તો તેની દ્વારા મહત્વાને પ્રગટાવવાના સહાયરૂપ છે.

પ્રગટેવા દીપકનો પણ એક નિશ્ચિન્દ્ર ધ્વનિ હોય છે તેમ (પ્રગટેવા) આનાગો, ચૈતન્યાન અસ્તિત્વનો પણ એક દિવ્ય, અલોકિ, મસ્તાન, તે લાયમાન ધ્વનિ છે, તેનું નામ શું આપવું? તેનું દર્શન કરી રીતે કર્યું? તેના યથાપોર્ય વસ્તું ન સારે જધા જ અજરો છીછા લાગે છે અને જધા જ થણ્ણો દર્દિદ્ર ભાસે છે. તેને સમજાવવાના પ્રયત્ન માટે નવત્વા અપ્રયાવિત શબ્દસમૂહો પ્રગટ કરવાનો બોલ રોકી શકાતો નથી અને તેમ કરવા જતો પ્રયાવિત વિદ્ધદ્વેણ્યતાનું શુ? તે વિચાર અકળાવીને પર્મસંકટ ઊભું કરે છે. છાત્રાં ચંતોષ એ વાતનો છે કે જિજાસુઅને આટલા પ્રગટી-કરસ્થથી પણ યથાયકિત વિઝિનકથન દારા અવ્યક્તકથન-થી અધ્યાત્માનો પણ સહાતો મળશે અને તેથી તેણો નેતિ નેતિ કશીને ‘ઈતિ’ ને વ્યક્ત કરવાની આત્મ-વંચના કરી શકશે.

અનાહૃત નાદ આદિધ્વનિનું વીજ છે

મહાપ્રવાક્યાને સ્થૂળ જગત કર્મપૂર્વક વા પામતું પામતું, સૂક્મ વાનું વાનું છેવટે ચંપૂર્ણ વાય-પ્રવાય પામી જાય છે, પૂર્ણ સૂક્મ વાનું જાય છે. શી એતં જવિએ આ અવસ્થાને અવિગ અવસ્થા કરી છે. મહા-પ્રવાયકાળ પૂરો ધતો અર્થાતું અવિગ અવસ્થા પૂરી ધતો અર્થાતું નિગુણની સામાન્યસાથી પૂરી ધતો અર્થાતું સૂક્મ અવસ્થાનો કાળ પૂરો ધતો સ્થૂળ જગતના નવરૂપનાંનો જે પહેલા સ્ફોટ-વિસ્ફોટ થાપ છે તે વિચારનો આદિ

ધવનિ છે અને તે વાખતની તેની કે આકૃતિ તે જ વિશ્વની આદિ આકૃતિ છે. આકૃતિનું રચનાન વચાચી ધવનિ યોગે, કે ધવનિ વચાચી આકૃતિ સર્જણથી, કે બંને એસી સાચે અસ્તિત્વમાં આવ્યા? તે બાબતમાં કે મગજની શિતરે તે માનવું અસ્તુ.

આ આદિધવનિ અને આદિઆકૃતિ તે જ પ્રશ્ન-ડિન અને પ્રશ્નવાચાકૃતિ, વર્ત્માન વિશ્વના તમામ રચ્છા-સૂક્ષ્મ રચનાઓ તે આ બેના જ વિકલ્પિત-રંગના રૂપો, તેથી આ બંને - આદિઆકૃતિ અને આદિ-ધવનિ - વર્ત્માન વિશ્વની તમામ આકૃતિઓ અને ધવનિઓમાં અનુભૂતપણે પરોવાયેલા છે. જાડાં જેમ ડીજ જ વિકાસ અને રૂપાંતર પામીને રહેલું છે તેમ દરેક શરીરમાં પણ તે બંને બી રૂપે રહેલા છે.

મનુષ શરીરમાં બી રૂપે રહેલો તે ધવનિ અનાદત નાદના નામથી જોળખાય છે. અનાદત એટબે આદત -ટક્કર-આધાત લાગ્યા તિવાયનો ધવનિ-નાદ. આ ધવનિનો અનુભવ કરવા માર્ગે જુદી જુદી સાધનાઓ - પુરુષનો અનુભવનીઓ બતાવતા હોય છે. આ ધવનિના જુદા જુદા પ્રકારો અને તેના જુદા જુદા ફોં દિરેના વર્ષનો શરૂમાં જોવા મળે છે. આ ધવનિનો અતિ કષ્ટ-પ્રિય હોય છે અને અધારંપણે થયા કરતા હોય છે.

પરમાત્મા સર્વ-વ્યાપક શાચી છે?

નેવા કર્મ કરીયે તેવા કણ મળે છે. કણ આપ-નાર કોઈ તરત છે. તેને જુદા જુદા નામે સંગેખાય છે. આપણે તેમને અથી પરમાત્મા કહીયું. કર્મના કણ આપવાની તેમની રીત સર્વજ્ઞ નથી. તેમની લાનરી-માત્રથી ધયાયોયું કર્મદ્વણ મળ્યે જતાં હોય છે.

પરમાત્મા સારી-ખોટા કર્મોના સારી-ખોટા ફોં આપી થકે છે કારણુંકે તેમને તે નથી કર્મોની ખબર પડી જય છે. તેમને તે બધી ખબર પડી જવાનું કારણ તેઓ સર્વજ્ઞ છે તે છે; તેઓ સર્વજ્ઞ હોવાનું કારણ તેઓ સર્વ-વ્યાપક છે તે છે, પરમાત્મા સર્વ-વ્યાપક થાના કારણું છે? કારણ કે -

પરમાત્મા અતિ સૂક્ષ્મ છે. પ્રભાદનો કોઈ પણ પદાર્થ પરમાત્મા જેટબેં સૂક્ષ્મ નથી, પૃથ્વી, પાણી, તેજ, વાયુ અને આકાશ તે ક્રમપૂર્વક એકબીજાથી વધુ સૂક્ષ્મ છે. તે પાચેવમાં આજાણ વધુ સૂક્ષ્મ છે તે કારણે તેનો વ્યાપ પણ ઘણો છે. એક સેર પાણીનો વ્યાપ-વિસ્તાર ઘણો મધ્યાદિત છે, પણ તે જ્યારે વરાળ-કૃપે સૂક્ષ્મ થાય છે. ત્યારે તેનું વ્યાપકપણે ખૂબ વધી જાય છે. જે પદાર્થ જેટબેં સૂક્ષ્મ વધુ તેટબેં તેનો વિસ્તાર વધુ અને તેની શક્તિ વધારે આધુનિક વિજ્ઞાન પણ આ વાતને સમર્થન આપે છે.

પરમાત્મા વર્ષા-નાતીત-કડકનાતીત સૂક્ષ્મ છે. તેથી તેમને નિરાકાર અર્થાતું કોઈપણ પ્રગરના સર્વ આકાર વિનાના કહેવામાં આવે છે. જે એમ કષ્ટીઓ કે જેનું અસ્તિત્વ છે તેનો આકાર હેવા જોઈએ તો પરમાત્માના આકારને દિવ્યઆકાર-અલોકિકાકાર કહી શકાય. અને તો એમ કહેલું અથોં નથી કે દિવ્ય આકારનો - અલોકિક આકારનો અનુભવ અલોકિક અને દિવ્ય સમજ ક્ષારા જ થઈ શકે. અસ્તુ.

તો આપહું પ્રશ્નને-ઓમને-ઈશરને-પરમાત્માને -પરમ સૂક્ષ્મ વીતન્યને વધ્યાદિક રીતે અને તાત્ત્વિક રીતે વધુમાં વધુ સમજવાનો પ્રયત્ન કરો. પતંગલિ મુનિનો રચાયિપાદના ચોવીસ, પચીસ અને છલ્લીસમાં સૂક્ષ્મમાં ઈશરત્વની ને વાપણા કરી કે; ઇંદ્રિ, કર્મ, કર્મદ્વણો અને વાચનાઓથી ને વિમુક્ત છે - અસ્લેષ છે; જેમનામાં સંપૂર્ણ સર્વજ્ઞપણું રહેલું છે; જે પૂર્ણ-કણના ગુરુઓના પણ ગુરુ છે અને જેમને કણથી છેદી-લેદી શકાતા નથી તે ઈશર છે. અને ઈશરનું નામ શું આપ્યું? ઈશરનું નામ પ્રશ્ન (ઓમ) છે. તો પ્રશ્ન રિપેની, ઓમ રિપેની અતિ વિસ્તૃત સમજ આપી નેથી યોગસાધક, સાચે જિઃશાસુ, સાચી સમજની પ્રાપ્તિ કરવા ઈશ્વરનાર વાચે-સમજે અને સરીરુંતામાં ન સબડે.

સાંદ્રું જૈસા ચાહિયે, નૈસા સૂપ સુભાય; સાર સારકો અહી રહે, યાથા દીયે ઉડાય.

“...એ માટે આપણે પાણ જવાબદાર છીએ”

હેમંત મહેતા

વોં પહેલા શેખો ગાધીછ અને કસુરલા વર્ષેનો નીચે મુજલગો વાર્તાવાપ વાચો તારે પ. પુ. ગુંડુંદેવ શ્રી યોગલિલું દ્વારા બખારે “નિર્જર જ્યું” કે ગેઝીએ” પુરિતકાની યાદ કરી તાજ થઈ આવી.

ગાધીછ તેમના જીવનમાં બે રાસુંદરાને નાંદોના સમજાવી શકાય; એક તેમના પુત્ર હરિલાલ અને બીજી જીવના. દેવા અને દાઢના ડિસાને હરિલાલ માત્ર કુટુંબવિહાસા જ નહીં પરંતુ ઘરબાર વિનાના થઈ ગયા છે એ સમાચાર ભાપુ (ગાધીછ) પારો આપા ન. એ તેમની વિશ્વાનો પાર ન રહ્યો. ભાપુ રરતિં વા (કસુરલા) માટે તો આ બધું ભારે આપાતળના છું.

“હરિલાલની ચિત્ત તમે હદ બધાર કરી રહ્યા છો” એકવાર ભાપુને બાને સહજલાવે છું. અવિરત શ્રમને લીધે ભાપુના દેખ પર નભાઈ રહ્યાની હતી. દીવાદને એકલીને ભાપુ રેટિયો કરી રહ્યા હતા અને ભાનુમાં બેસીને મહાદેવલાઈ કથીક નોંધ કરી રહ્યા હતા.

“હરિલાલને મેં જાન આપો છે; હું એને મા છું. હરિલાલ વિષે મને નેટલી ચિત્ત થાય એટલી ભીજી કેને થાય?” બાધો રદમણ અવાને છું.

“કુટ્ટલાય વખતથી એનો કાગળેય નથી.” “એ કાગળ ન હણે એ સખણ થાય છે એનું આ દારુદ્યાપણું ઈશ્વરને પોપણ છે તો આપણે હું કરીયું? ઈશ્વર જ એને સુધારી શકડો.” ભાપુને ત્રાક પર પૂરી બદલતા છું.

“ઈશ્વર પર જ તો બરોસો છો” બા બેલાં પણ આપણા વૈસુક ધર્મના સંસ્કાર વર્ષે આ છોકરો આવો શી રીત થઈ થાયો.”

“હરિલાલ ને વિશ્વાત બોગને છે એ માટે આપણે પણ જવાબદાર છીએ” ભાપુને સ્વસ્થતાની કંધું “યાદ કરો, હરિલાલના જાન સમયે હું કુલો વિષયાંધ હતો! મારી એ વાસનામાં તમેય સંમત થતાં હતાં એ દરજને તમે પણ જવાબદાર, હરિલાલનો શ્રી હોય કાઢો?” મહાદેવભાઈની અવિરત વાવતી ક્રમ સહેલ અટકી ગઈ. એમણે ભાપુ તરફ નોંધ. ભાપુનું ધ્યાન તો ત્રાક

પર વીંટાઈ રહેલા સૂરત પર જ છતું. બાંસ આંખ જીની હતી. ભાપુનો કોતસ્થાસ એકેય તારે તૃદ્યા વિના ચાલુ હતો. ભાપુને ધીર અને સ્વસ્થતાની છું “મારી સર્જ દોપો હું એનામાં આદુતિને મેરા દેખાડનાસ કશમાંથી પ્રતિનિબિનિ વરેલા જોઉ છું”

ઉપરોક્ત પ્રસંગ વાચીને એ વાત નહું હું કે કે “નિર્જર જ્યું...” પુરિતકામો પું શ્રી યોગલિલુંછાંદે વણેલ સંયમ અને તેની આગણો ઉપર અસરની વાત કેટલી શશોટ અને સત્ત્વ છે! પુરિતકામો વણેલ “જ્યુદ્ધન” શબ્દનો ગંભીર અને અતિ ઉલ્લેખી અર્થ ક્રાંતિ સાંભળવા કે જાણું મળ્યે નહીં. તે વિષે વધું છે -

“દાન કરી રહ્યા છીએ, સમાજ મટે જોગ આપી રહ્યા છીએ તેવી વૃત્તિ એ જાણું હોવી જઈએ. મહાયને જેણી કરેલી મુરીનું સમાજના કલ્યાણ માટે દાન કરી દેવાનું છે; માનવદંશાંતંતુ સતત ચાલુ રહે તે માટે ચોતાના તરફથી એક અંલબિ આપવાની છે. “ભોગ ભોગવીએ છીએ” એ ભાવનાથી નહીં પરંતુ “ભોગ આપીએ છીએ” એ ભાવના પૂર્વક જ્યારે પ્રનોત્પત્તિ થશે ત્યારે જગત કાઈ જુદું જ જુશે. યોગપ્રયાર અને યોગભાસ દ્વારા વિશ્વાતિના સમર્થકોએ ઘણ્યું બધું કરવાનું અને સમજવાનું છે. જે તેઓ પરિનિયમ વિષે એટલી અને જોવી સમજાતું વિશ્વને આપી શકે કે નેથી વિશ્વને એ મુજબ વર્તન કરવામાં રહ્યું જાઓ તો વિશ્વાતિ હસ્તામબાનું છે તેમ કહેણું અતિશાયોગિત નથી.”

“નિર્જર જ્યું...” પુરિતકા જ્યારે જારે પણ વાચીએ છીએ તારે સત્ત્વ જે બરાબર ન સમજાયું હોય એ સહજ સમજાઈ જાય છે. સમાજ અને સમજને અને આપણે પણ સમજાને અને તેનો પ્રચાર કરીએ મહિં વાચે બધું છે. ‘હાજ ઊંચા કરીને હું હું છું પણ મારી વાત કાઈ સાંભળું’ નથી.” “નિર્જર જ્યું...” ની રંજુમાત પછી પણ વિશ્વમાં અશીતિ જોતા આ વાક્યની પણાર્યતા સમજાય છે.

कलेश, कर्म, कर्मों के फल और वासनाओं से विमुक्त ऐसा विशेष चेतन (वेही अंक मात्र) ओ॒श्वर है। ओ॒श्वर संपूर्ण सर्वज्ञ है। ओ॒श्वर त्रिकालिन गुरुओं के भी गुरु हैं; काल से अन का छेदन-भेदन नहीं हो सकता। ओ॒श्वर का नाम प्रणव (ओ॒म् ॐ) है। ओ॒म् का मार्यक जप करने से आत्मसाक्षात्कार होता है और अन्तरायों का अभाव हो जाता है।

प्रकाशक अने प्राप्तिस्थान :

आमेश्वर क्रमसमर्पणालयानंतरम् परिवार इस्ट
१२८, श्रीडुर्ग सोसायटी, राजापांडी नी. पालगढ़,
वाराणसी रोड, वाराणसी, अमरावाड-५७.
(रोड. नं. ६/४४२६ ता. ११-५-८२)

आ.टी.टी.टी.प. २०-४७ नं. एच. ५५०. iii
३३-४३/८६-८७ मार्च १९८८ द्वंद्व
आधारस्थापक वथा | श. पू. युक्तेश
आधारस्थापक वडा | श्री योगलिङ्गम्

चरमेन : श्री पंडितभाई जे. शाह

जनरल सेकेटरी : श्री वल्लभाई पटेल

प्रबन्धनी : श्री हेवंदालभाई वी. पटेल

आधारस्थापक दूसरी : डॉ. सोमाभाई जे. पटेल

श्री राहितभाई वी. चूर्णिया

श्री दामोदरभाई जे. पटेल

दूसरी : श्री नीषधभाई व्यास

श्री विपिनभाई शाह

श्री भरतभाई पटेल

दृष्टना उद्देशी :

(१) सर्वोच्च परम सूक्ष्म चेतनतत्त्व के नेतृ नाम प्रथ्येत
(आम-३०) के तेनि प्रतीति वल्लभनसमाजने कराववा
प्रयत्न करवा. (२) 'योग' तो प्रथार, प्रसार अने संशोधन
करवा प्रयत्न करवा. (३) समाजनु नेतृत्व धारण्य कर्त्य
करवा प्रयत्न करवा. (४) आ उपरांत
अने प्रसार करवाने प्रयत्न करवा. (५) आ 'वल्लभनहिताय-वल्लभनसुखाय' ने संगतां कार्यों के वांछनीय
कार्यालयी, तभीभी सारवार वज्रे करवा माटे प्रयत्न करवा.

वाचकमित्रोने :

'कुलभारा' ने संगतों परन्तरवार नीचेना सरनामे करवा.

श्री नीषधभाई व्यास

३, गंगाधर सोसायटी, राजभाग पालगढ़, माझूनगढ़,

अमरावाड-३८० ००८.

मुद्रक : उमा प्रिन्टर्स

दिल्लीपुर याररस्ता, दावर पासे, अमरावाड

दातृकाल : मोना आर्ट प्रिन्टर्स, आधव, अमरावाड.

फैल : ८८७२२३

मुमुक्षु : श्री किशोरभाई महेश्वरी

From :-

श्रीमुमुक्षु प्रेमसमर्पण आनंदित्य प्रसार इस्ट
१२८, श्रीडुर्ग सोसायटी, राजापांडी, पालगढ़,
वाराणसी रोड, वाराणसी, अमरावाड-५७.
धारोडिया रोड, धारोडिया, अमरावाड-५७.

To,